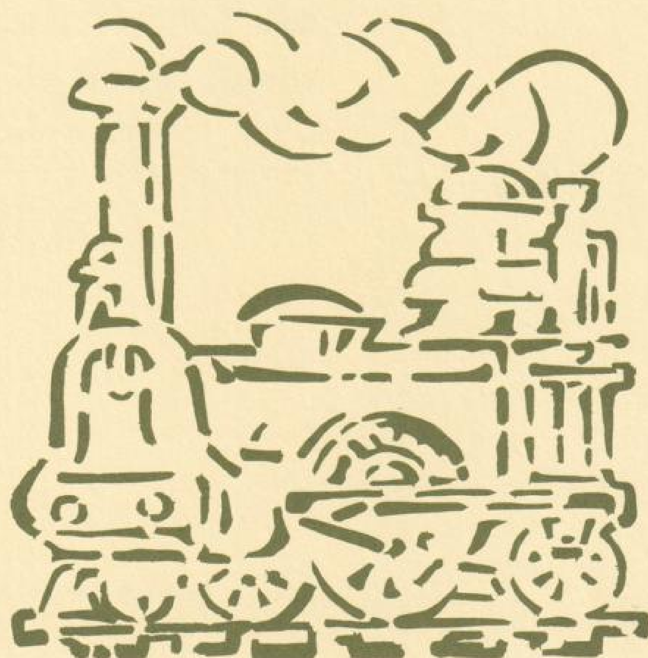

ESTUDIS

FULLS/62

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, octubre 1998

FULLS/62

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, octubre 1998

TAULA

Portada: Emblema de l'exposició *CENT CINQUANTA ANYS DEL CARRIL DE MATARÓ. MEDALLES I RECORDS.* Disseny Joan Castellà i Oliva

Edita: MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA
Centre d'Estudis Locals de Mataró.
Director: Manuel Salicrú i Puig.
Beata Maria, 3
Tel. 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)

Composició i impressió:
Copisteria Castellà. c/ Pujol, 40 - 08301 MATARÓ

Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

Amb la col·laboració del

EDITORIAL

ANIVERSARIS

Durant aquest any 1998 es commemoren, o s'han commemorat, dos aniversaris importants, el cent cinquantè aniversari del carril de Mataró i els cent anys de la guerra de Cuba i de la pèrdua de les darreres colònies d'ultramar.

El primer ferrocarril peninsular és símbol de la industrialització del país, que va fer-se en part important gràcies als capitals provinents del comerç americà.

I la guerra de Cuba i les seves conseqüències, marquen, sens dubte, el final de tota una època.

Fins avui, a nivell local, s'ha investigat molt poc sobre la segona meitat del segle XIX, excepció feta dels treballs de Joaquim Llovet i Francesc Costa. De la fi de segle, de les conseqüències de la independència cubana i, fins i tot, del primer terç de l'actual segle, amb la incidència de la guerra europea, del sindicalisme naixent, dels fets de l'any 1919, i de la primera dictadura, tot resta per fer.

La historiografia mataronina necessita estudis i monografies des de la segona meitat del segle XIX fins, almenys, a la fi de la dictadura del general Primo de Rivera. És un buit que cal omplir. I que la commemoració dels dos aniversaris fa evident.

ACTUALITAT

COMMEMORACIÓ DELS CENT CINQUANTA ANYS DEL FERROCARRIL BARCELONA-MATARÓ

El dia 28 d'octubre farà cent cinquanta anys de la inauguració de la línia de ferrocarril de Barcelona a Mataró, la primera de la península, promoguda pel mataroní Miquel Biada i Bunyol.

El ferrocarril, símbol de modernitat i industrialització, va marcar una fita en la història de la ciutat.

Mataró commemorarà l'efemèride amb actes diversos. El Museu Arxiu hi contribuirà amb l'exposició *CENT CINQUANTA ANYS DEL CARRIL DE MATARÓ. MEDALLES I RECORDS. Col·lecció Josep Rovira i Puig*, a inaugurar el dia 22 de l'actual mes d'octubre, que presentarà bàsicament la col·lecció Rovira formada per medalles, plaques i ensenyes referides al carril de Mataró, que és, probablement, la col·lecció privada més important del país sobre aquesta temàtica.

A la vegada, de manera complementària, l'exposició mostrarà documentació diversa sobre el ferrocarril i fotografies de l'arxiu d'imatges del Museu Arxiu relacionades amb la línia del tren i l'estació de Mataró.

Restarà oberta fins al dia 9 de gener de 1999.

DIA INTERNACIONAL DELS MUSEUS

El dilluns dia 18 de maig, DIA INTERNACIONAL DELS MUSEUS, l'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria commemorà la diada amb la conferència «Els llibres de la parròquia de Santa Maria, a la biblioteca del Museu Arxiu», pronunciada per Ramon Reixach i Puig, membre de l'Equip del Museu Arxiu, en el marc de l'exposició *ELS LLIBRES D'UNA PARRÒQUIA (s. XVI-XX)*.

Ramon Reixach i Puig en el seu parlament.
Fotografia Miquel Sala. MASMM.

Públic assistent a l'acte commemoratiu del DIA INTERNACIONAL DELS MUSEUS.
Fotografia Miquel Sala. MASMM.

JORDI ARENAS I CLAVELL, *IN MEMORIAM*

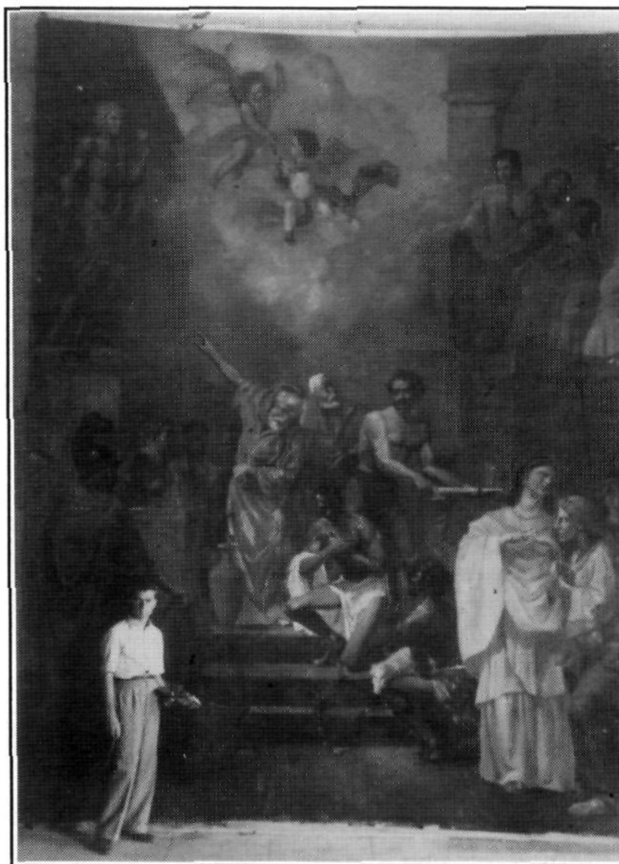
El passat dia 1 de juliol va morir a Mataró Jordi Arenas i Clavell, artista pintor, escultor i músic.

La seva personalitat, a manera d'homenatge, és glossada en aquest número dels nostres *FULLS* per Francesc Masriera.

Jordi Arenas i Clavell té molta obra a Santa Maria de Mataró. Cal destacar la tela que representa el martiri de Sant Cugat, a l'altar major, la decoració del baptisteri i diverses imatges.

Col·laborador del Museu Arxiu, en la seva testamentària establí el llegat d'un calvari del segle XVIII en favor de la nostra institució.

Que descansi en pau.

Jordi Arenas i Clavell davant la tela *Martiri de Sant Cugat* (1945). MASMM. Arxiu d'Imatges.

XV SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

El Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró, prepara la *XV SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS*, prevista per al dissabte dia 28 de novembre de 1998.

Per això convoca els estudiosos en qualsevol àrea d'investigació perquè puguin presentar comunicacions escrites.

Les comunicacions podran tenir una extensió màxima de quinze folis, mecanografiats a doble espai. Si excedeixen de quatre folis hauran d'anar necessàriament acompanyades d'un resum. Seria molt convenient d'adjuntar, a més, suport informàtic (disquet 3.5 ps).

En l'acte de la Sessió es llegiran les comunicacions o resums presentats i es facilitarà el diàleg-col·loqui. L'exposició dels treballs podrà anar acompanyada de material àudio-visual; caldrà, però, especificar-ho en el moment de la tramesa.

El termini de presentació de les comunicacions finalitzarà el dia 14 de novembre de 1998. Podran ser trameses per correu (MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA, c/. Beata Maria, núm. 3, 08301 Mataró) o bé lliurades personalment al Museu Arxiu (dissabtes d'11 a 2 i de 6 a 9).

El Museu Arxiu de Santa Maria, amb la col·laboració del Patronat Municipal de Cultura, editarà el conjunt de les comunicacions.

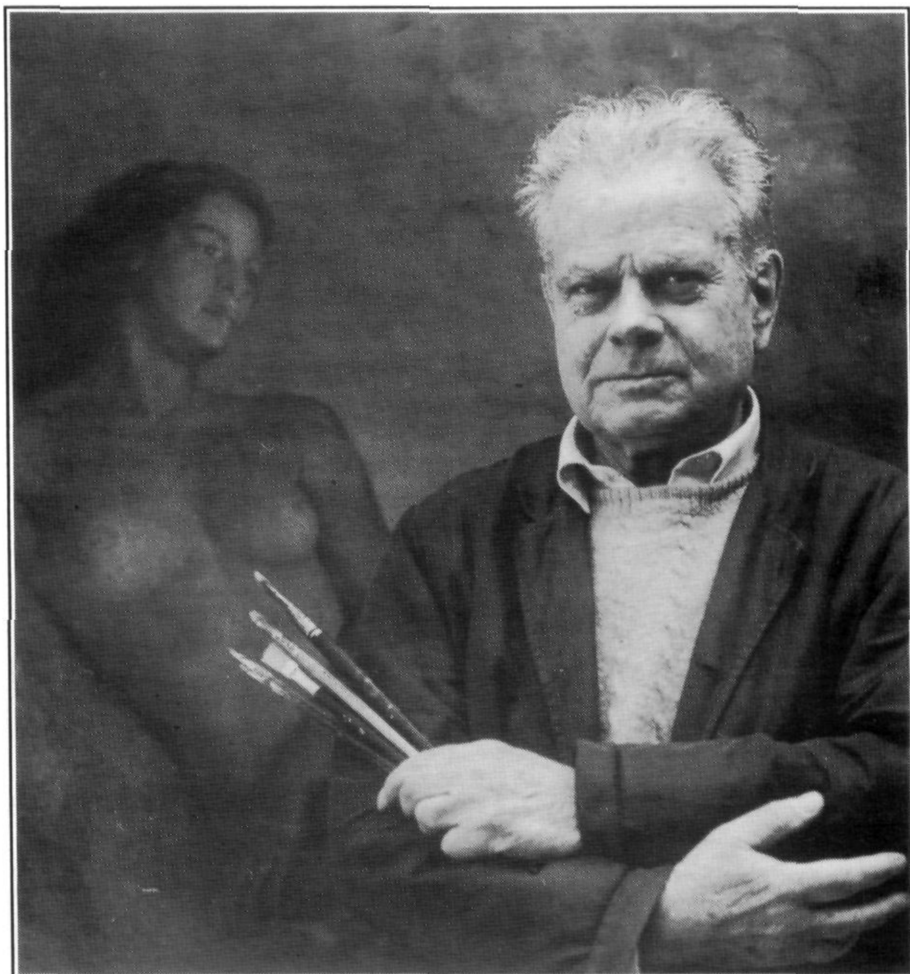
ESTUDIS

Jordi Arenas i Clavell, pintor, escultor i músic mataroní, va morir a la nostra ciutat el passat 1 de juliol.

A manera d'homenatge, Francesc Masriera, amic seu, estableix tot seguit la semblança de qui va ésser artista, mestre i persona exemplar.

JORDI ARENAS I CLAVELL

L'obra de Jordi Arenas és extensa i valuosa. Sincerament, estic convençut que hi ha hagut pocs artistes de tanta capacitat, sensibilitat i honestedat en molts anys a Mataró. Això és indiscutible, però la valoració tècnica i crítica és als entesos, a qui els toca de fer, i al pas del temps sobretot. Sols voldria que la fessin amb la mateixa delicadesa i sinceritat que sempre va acompanyar el bon fer d'en Jordi. Cal dir per endavant que era una persona a qui li agradava l'amistat, sempre que hom demostrés respecte a les seves conviccions i coherència amb les pròpies. Si era així, ben segur que tenies el camp obert, que eres acceptat, per dir-ho d'una manera escaient, perquè Arenas es tancava si l'interlocutor no procurava mantenir aquest principi, que ell no transgredia mai. Jordi Arenas era un senyor en el sentit més noble de la paraula, pulcre, enemic de rebomboris i focs d'artifici, amant de la discreció, la mesura i l'austeritat.

Jordi Arenas i Clavell.
Fotografia Jordi Egea. Extreta de *Cingles*, butlletí de l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró, núm. 85 (Mataró 1996).

De la seva família vaig conèixer el seu pare i el seu germà, Jaume Arenas, excel·lent i agosarat aquarel·lista, apassionat pels temes mariners. Va morir en plena vena creativa, d'una llarga i

dolorosa malaltia. El seu pare em va impressionar des del primer moment. Més aviat baix d'estatura, sempre mudat, desprenia tot ell la sensació de la placidesa controlada, de la deferència com a norma. Em rebia, em donava la mà, em convidava a seure i preguntava primer de tot: «Com es troba la teva mare?». Després ja es podia entrar en detall, la conversa estava encetada.

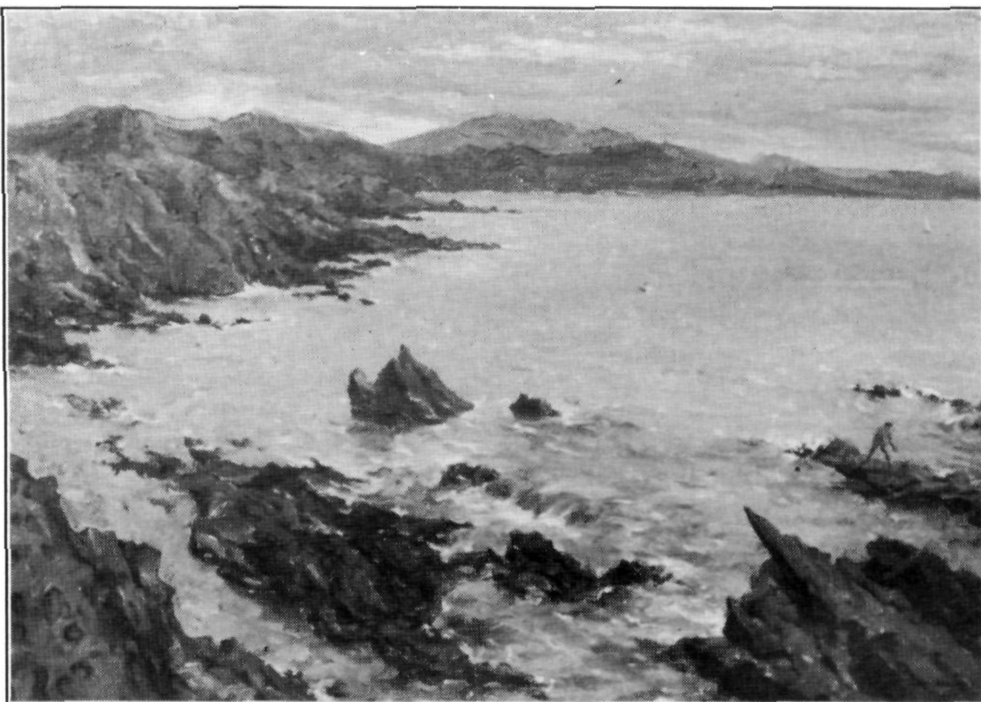
A casa seva, al carrer d'Argentona, et senties acollit; fins de les clivelles del vell estuc emanava una placidesa que traspassava les portes mal ajustades de les ventalles que donaven al jardí interior i a l'estudi. Tot respirava pau i serenor. Aquesta serenor que ja vaig copsar el primer dia.

Al capdavall de l'amplíssim jardí hi havia l'estudi i l'aula on s'impartien les classes. Una altra casa que donava al carrer de Sant Sadurní.

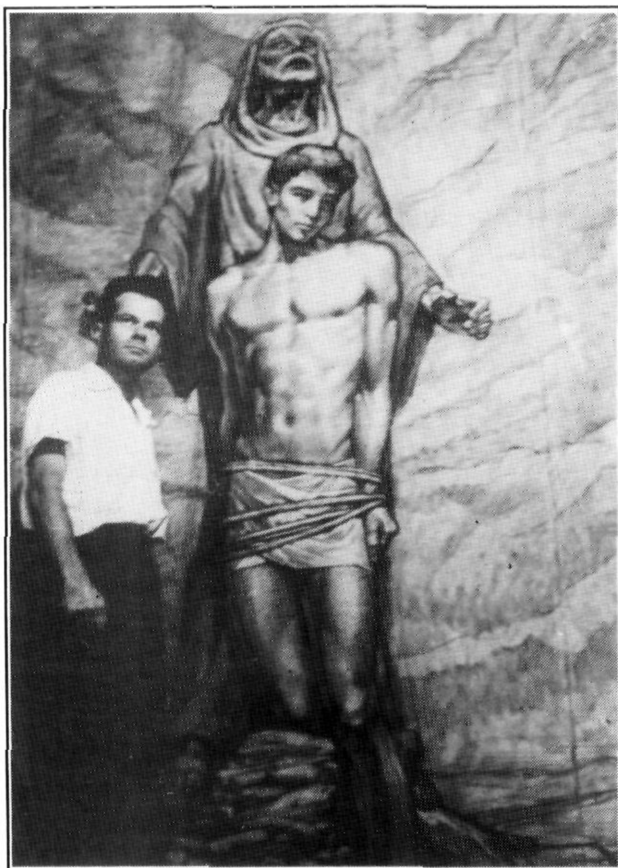
Ben cert que en aquells moments, quan vaig tenir entrada a ca l'Arenas, jo necessitava un ambient assossegat i receptiu –un germà meu havia mort recentment d'accident i a casa estàvem trasbalsats–. I el vaig trobar en aquest ambient. Fou un amic comú, l'Alfons Sànchez, que m'hi va fer entrar. Érem ben joves, la colla que freqüentàvem el seu estudi; uns quants, cantaires de l'Orfeó Mataroní com ell mateix. Ens agradava la conversa, la pintura, la literatura, la música i, sobretot, l'amistat. Tots ben diferents en gustos, en conceptes i apreciacions, trobàvem el nostre punt d'unió en les consideracions que feia en Jordi. Les vacances del grup a Cadaqués van ser memorables. És en aquells àrids paratges minerals on es va iniciar una mena de descobriment de la Mediterrània mitològica, per part meva, i també l'admiració per l'artista genuí que era Jordi Arenas. No parava, sempre anava amb les pintures i els llapis, per captar la llum d'un paratge o la noia bufona que prenia un refresc al Marítim. Cadaqués el captivava, ens captivava, i fou més tard que llegint Josep Pla vaig intuir la raó. Diu de Cadaqués l'escriptor empordanès: «És un paisatge de línies i de formes precises dins d'una llum aturada, detinguda sobre un fons neutre, sord, àton. Més que una realitat amorfa, aquest paisatge planteja un arquejat permanent. Per això és un element meravellós per pintar-lo en funció d'una silueta, d'un retrat. I és per aquesta raó, encara, que Cadaqués i el seu paisatge més demanen l'observació i l'atenció d'artistes dominadors de l'art del dibuix que de pintors a l'ús en aquest adotzenat moment.» Jordi Arenas va ser un dominador de l'art del dibuix. Una predisposició que no va deixar mai encallada, la treballava amb constància i tossuderia. A l'escola ja era una excepció i canviava retrats per cromos o cartrons. El traç acurat damunt papers i teles, sempre aprenent.

A finals dels cinquanta, Jordi Arenas estava molt enfeinat en la realització d'unes pintures murals a la capella del Sagrament de Santa Anna. L'art religiós va ser una constant en la seva obra. Era creient, cosa que té molt a veure amb aquesta parcel·la del seu treball. Era, també, un devessall d'interioritats que trobaven sentit en l'íntima pràctica religiosa. Si hom pensa que això vol dir una visió tancada del món, que sàpiga que va errat, que la seva apreciació és vana, inconsistent.

Va fer les pintures al fresc de la capella del Sagrament de Santa Anna i més tard les del baptisteri de la basílica de Santa Maria quasi en l'anonimat. A la crema intel·lectual de la ciutat

Cadaqués i el seu paisatge és molt present en l'obra de Jordi Arenas.

Davant el *Sacrifici d'Isaac*,
a la capella del Sagrament de Santa Anna. Any 1960.

no li interessava aquest tipus de pintura, i els que hi podien tenir un relatiu interès seguien el Concili Vaticà II que, infortunadament, sobre aquests temes era molt reticent.

La veritat és que Jordi Arenas semblava que anava a contracorrent; ni el seu aspecte ni el seu capteniment eren per fer-se notar: arreu passava de puntetes. A l'estudi, de mestre, amb bata guardapols; al carrer, americana, corbata, sabates llustrades i cabell ben tallat. Ben diferent de l'artista bohemi descurat, amb pantalons esmolats o de posat fatxenda d'avantguardista, que estava de bon predicament en aquells anys. Més aviat, considerava que la millor carta de presentació era la feina ben feta.

La feina ben feta i l'ensenyament van ser l'eix de la seva trajectòria. Ben jove ja va exercir el professorat a l'Escola d'Arts i Oficis, de feliç memòria, i després va continuar amb les classes particulars a casa seva. És ingent la quantitat d'alumnes –més de sis-cents m'havia confessat– que han estat sota el seu mestratge i estic segur que la immensa majoria en tenen un grat record. El dibuix i la pintura, en les lliçons que impartia, eren la combinació del gaudi i l'exigència que deixava petja en els alumnes. Ensenyava amb rigor i amb cordialitat. En això era també un mestre, en el tracte deferent sense abaixar el llistó. La figuració, com a bon dibuixant, era la regla d'or del que allí s'impartia. Els clàssics eren la base de l'aprenentatge. S'ha titllat, amb menyspreu, Jordi Arenas de massa acadèmic. Van ben errats. Ell partia de la valoració i el respecte al llegat històric on se sentia immers, tota una raó de pes que cal considerar. Sí que m'havia confessat, alguna vegada, que la recerca d'una textura impecable podia encotillar l'obra. Seguia els nous corrents i els valorava si els trobava interessants, o els bescantava si tenia la impressió que eren una estafa. En una ocasió vam visitar una exposició d'aiguaforts d'un autor anglès. Era una obra totalment abstracta. Ell, Jordi Arenas, va manifestar complagut el bon ofici i l'elegància de l'artista, amb la sorpresa de més d'un que li demanava parer per fer-lo caure en la desqualificació simple i partidista. El que sí que el treia de polleguera era l'art barroer i mercantilista, del qual tenia un concepte molt poc elegant.

Amb ell havia parlat de pintura i escultura i moltes coses més. La música, la religió, l'amistat... l'anècdota divertida, els tons d'un capvespre, el color d'una roca esmolada d'una riera,... la vida tota. Els seus criteris i punts de vista eren molt personals i feien pensar. I això era d'una riquesa incommensurable que hem tingut la sort de gaudir els qui l'hem tractat. Hem passat moltes i moltes bones hores de conversa, que sempre guardaré com un regal, com d'allò més bo que té la vida. No és cosa meva només, aquesta apreciació, molts hi coincidiran. Era divertit, a més, amb un punt d'ironia molt fi, amable, imprevisible i jocós.

Amb motiu de presentar-se-li l'ocasió de dirigir la *Missa de Glòria* de mossèn Blanch, va fer palès que quan una cosa l'entusiasmava no hi havia res que l'acovardís. Va causar una gran sorpresa a molts –sobretot gent introduïda en la missa– quan va superar tots els inconvenients, musicals i organitzatius, de la més important obra musical de caràcter religiós de la ciutat. Va tirar endavant la Missa de les Santes en uns moments que algú pretenia cantar-li les absoltes. Se n'havia fet una luxosa gravació i la possibilitat de deixar-la en conserva rondava en l'ambient. La desídia i el desinterès s'anaven apoderant d'aquest patrimoni cultural que avui tant apreciem. Si avui es fa la missa, amb la direcció rotativa d'un músic diferent, és en bona part gràcies a Jordi Arenas i la confiança que li dipositá l'arxiprest mossèn Pou. I el retorn a la seva dignitat musical també.

Recital de Cançons Mediterrànies. Orfeó Mataroní, dirigit per Jordi Arenas, i conferència d'Oriol Martorell. Any 1965.

Un fet inqüestionable d'en Jordi Arenas era el seu mataronisme de pedra picada. Totalment identificat amb la ciutat, es lamentava de les seves mancances, ell que la volia modèlica. La seva millor obra pictòrica és a Mataró i, d'això, n'estava molt orgullós. He conegut dues persones profundament enoramorades de la ciutat de Mataró, molt diferents, a les antípodes l'una de l'altra, i quan parlaven entre elles notava que la complicitat niava en la seva conversa. Encara que el caràcter de tots dos era ben oposat en molts aspectes, coincidien en el sentiment i el gust per l'art musical i sobretot per l'amor a la seva ciutat. En Jordi planyent-se perquè no es feia tan bella com ell la voldria; l'altre, Joaquim Casas, l'escriptor, amb la lloança per endavant i el desig que Mataró fos l'empòrium del món. Aquesta complicitat ja la vaig copsar en unes trobades poètiques privades a Cabrera, en una masia. Si es parlava de Mataró hi havia l'entusiasme dels dos enamorats. Joaquim Casas, escriptor, crític musical i bon coneixedor de la Missa, va ser bon avalador de l'actuació d'Arenas en el camp musical, des del primer moment, tant a l'Orfeó Mataroní com quan es posà davant del cor dirigint la *Missa de Glòria* de mossèn Blanch. És que la sensibilitat de Jordi Arenas davant d'una massa coral era tramesa amb finor extraordinària i amb un resultat de primer ordre. Matisava amb delicadesa els tempos i les veus fins aconseguir unes interpretacions d'una correcció molt digna i rellevant, s'hi veia la mà. Més endavant va dirigir el Cor Madrigalista amb resultat semblant. Entenia la música com una manera d'enaltir l'esperit i se sentia incòmode per la proliferació de les interpretacions ràpides i estridents; se'n dolia.

Artista en el més ampli sentit de la paraula, és indubtable que dominava de manera excepcional l'especialitat del retrat. Haurà de passar temps, crec, perquè ens adonem de la gran categoria de Jordi Arenas en el tractament de la figura i, més concretament, del retrat. N'hi he admirat alguns que mereixen un lloc d'honor. Tot vindrà. Vaig seguir l'elaboració de més d'un i considero que el que reflecteix l'obra, en aquest cas el retrat, va més enllà del perfil i l'expressió del model. No li era fàcil i se sentia satisfet quan ho captava. S'hi capficava. Darrerament, per fer un relleu dedicat al president Lluís Companys va empassar-se més d'una biografia i va aplegar tota la informació gràfica que va poder. «Era una bona persona» –em va dir. De medallons i bustos, en va fer molts: el doctor Samsó, sir Alexander Fleming, Pompeu Fabra, el mestre Lluís Millet... A Mataró i fora de la ciutat, fins i tot a l'Alguer. D'escultura, en va fer força, de religiosa més, unes escultures on hi ha el segell de la seva personalitat, una interpretació particular i diferent al que s'estava acostumat, en el cas de les imatges. Tant era així

que el pas processional de la Soledat, sense ornaments, ni cor ni punyals, amb els braços oberts i el desig de retrobar-se amb el fill amb la mirada posada en la llunyania, no fou acceptada per gaire temps i va ser retirada discretament.

Si l'obra sobrepassava les mesures ordinàries d'un quadre, com en els murals de més envergadura que va fer, vivia la tensió creativa amb una gran intensitat. Li aflorava una mena de susceptibilitat que el deixava intranquil. L'entorn l'afectava, el condicionava i era molt fi de pell. Quan trobava comprensió se'n congratulava i ho agraïa. On el recordo més distès que altres vegades és en la realització del baptisteri de Santa Maria. Mossèn Pou l'estimava molt. I, darrerament, quan va fer dues pintures de grans proporcions a l'església de la Mare de Déu de l'Ajuda, al carrer Sant Pere més Baix de Barcelona, dels pares franciscans, es va trobar en un ambient propici i favorable.

Insisteixo, no sóc qui per fer una acurada valoració de tècnic sobre la seva obra, però una constatació sobre el seu compromís amb l'art, sí. He seguit la seva trajectòria prop de quaranta anys, i la formulació profunda de la seva qualitat artística i humana puc fer-la amb tota certesa. Eren temps de joventut quan ens vam conèixer, a finals de la dècada dels cinquanta, i vam ser una colla que ens aplegàrem al seu entorn. Els anys d'aquelles primeres trobades, van ser temps daurats per a mi i per als qui formàvem la «colla». Vam poder viure més enllà del fet quotidià que ens limitava, fills com érem de condició modesta, de poc estudi i molt treball. Ens va encomanar l'entusiasme vital i artístic, la percepció de la bellesa i l'apreciació d'una sensibilitat en el sentit més alt i enriquidor. Tot això ho devem a ell, tant nosaltres, els de la «colla», com molts d'altres que han tingut ocasió de tractar-lo. Van ser anys de bogeria saludable, d'entusiasmes arravatats.

A l'estudi ens sentíem dibuixants i literats, músics i poetes, i la ràdiogramola no parava. Sempre hi havia excusa per trobar-nos: les nits de lluna plena escoltàvem el Clar de Lluna de Beethoven a les fosques i la finestra ben oberta. I les excursions, concerts i les visites a museus s'empalmaven. En Jordi fregava els quaranta, encara que mostrava una edat indefinida i bé podia passar com un més de nosaltres; anava lleuger i seguia amb intervencions de fina ironia. Va ser una sort per a nosaltres i també per a ell, em va confessar un dia, que va saber comprendre moltes coses que se li escapaven. Molts dels qui van tractar-lo durant tots aquests anys també consideren altament la seva relació amb Jordi Arenas. Fa poc vaig tenir una conversa amb un dels components del «Grup dels dissabtes», que durant molts anys han sortit a pintar i de visita a museus i exposicions. Em parlava, entusiasmat, d'un viatge a París i dels coneixements que havia tret de les observacions de Jordi Arenas. El seu paper de mestre i amic ens va ajudar molt a penetrar en l'obra pictòrica o escultura que teníem al davant.

D'entusiasme contingut, l'endevinaves encisat per poc que el coneguessis. Era l'any 1961 quan va fer un viatge a Florència, sol; volia aprofundir les tècniques de les grans obres del Renaixement –al Prado i al Louvre hi havia fet bones estades, també–. El vam esperar a l'aeroport de Barcelona, a la tornada. Content per la inesperada benvinguda, ben poca cosa ens va dir d'entrada. Després, a poc a poc anàvem descobrint Florència pam a pam i amb els dies no donàvem l'abast de tanta informació. Una sessió

Amb cavallet i pinzells a Sant Pere de Rodes. Any 1968.

de diapositives va servir per deixar-ho tot ben encaixat i ordenat. Sense haver anat a Florència, ja la coneixíem amb detall.

Sempre he pensat que el seu millor interlocutor va ser ell mateix. M'imagino que seria apassionant poder conèixer els seus propis diàlegs. Era un misteri i una de les seves principals seduccions. Si no l'havies tractat molt, parlar amb ell, d'entrada, volia dir cenyir-te en les formes respectuoses i a voltes distants. Sovint costava arribar al diàleg obert, sense passar pel filtre del comportament formal. Tot i així, quantes vegades resultava atraient allò que mig amagava, que tot just apuntava! Era home reservat, per caràcter i per prevenció. No deixava anar les seves emocions a la primera. Sense dir-ho, sense explicar-ho, en percebies el tast per poc que el tractessis. Havies de connectar-hi, és clar.

Jordi Arenas era creient, d'una religiositat profunda. Es lamentava alguna vegada de la mordacitat d'alguns a l'hora de parlar de la fe: «Que tot són bagatel·les, em diuen» feia molt circumspecte i restava clavat i pensatiu. Recordo que, una nit de lluna plena, ens embrancàrem en consideracions estètiques que varen acabar derivant cap a raonaments més intel·lectuals. La immensitat, l'infinit, fa pensar per poc que hi entris. «Déu és una explicació prou vàlida» va concloure. I seguírem parlant amb naturalitat.

La naturalitat, sense alterar la veu ni fer gestos ostensibles, era una constant en el fer de Jordi Arenas. Era ell de l'escola, ara escassa, que la norma en el comportament no s'havia d'abandonar. No gesticulava, no aixecava el to, no desafiava, era d'una compostura extraordinària. Si les coses no li plaïen, abaixava la veu. La veu i els ulls, i se li notava un rictus d'incomoditat en tot ell que quedava d'una peça, clavat, amb ganes de deixar plantat l'interlocutor, segurament.

Era moderat en el gest i auster en les exterioritzacions de l'amistat, però quan arribava a compartir-la era de debò.

Des de molt jovenet va sentir gran afecció per l'arqueologia, a Sant Feliu de Guíxols on els seus pares tenien una finca i Jordi Arenas ja feia les seves particulars prospeccions en un jaciment iber que hi havia a prop. A la dècada dels anys quaranta, la família Arenas auspiciava un grup de belles arts, «El Gremi de les Belles Arts», a casa seva. S'hi aplegaven poetes i pintors de la ciutat. L'estreta relació amb el reconegut arqueòleg Marià Ribas ve d'aquells anys i l'amistat va ser duradora. Jordi Arenas va ser un inestimable element en l'afer arqueològic, en la fundació del grup arqueològic, en la participació de les excavacions i, sobretot, en l'aixecament de plànols i els dibuixos de peces trobades, d'una perfecció admirable. No deu fer dos anys que se li reconegué el seu treball en matèria arqueològica en una exposició al Museu Comarcal.

L'apassionava l'arqueologia. Una explicació que em faig és que si bé sentia la transitorietat, el pas inexorable del temps, no per això era descurós i relativista, estimava profundament la vida. Passat i futur l'atreia, posant sempre l'home com a centre d'un periple enigmàtic. La gènesi i el destí. Entre l'alfa i l'omega.

Van passar els anys sense trencar la nostra bona relació, prou continuada per poder aprofundir en la mútua estima. Sempre la seva amistat era un regal que encomanava ànim. Regularment venia a casa, com també feia amb altres amics, a sopar moltes vegades, i la visita d'en Jordi representava una festa. N'estàvem contents.

En complir-se els setanta-cinc anys, la colla de Cadaqués, d'amagat, li preparàrem un homenatge. Poc receptiu per aquesta mena d'actes, va passar de la sorpresa inicial cap a la complaença compartida. Vam percebre que s'hi trobava bé, cosa que ens féu tots més joves. Va ser al Restaurant Sant Bernat. Una vetllada festiva molt emotiva, amb representació teatral i la lectura d'un plec d'adhesions de les grans personalitats artístiques de la història; fins que Michelangelo, mossèn Blanch i Teillard de Chardin van presentar-se a felicitar-lo personalment. Jordi Arenas, emocionat, va besar la mà dels mossens amb respecte. No vam saber si seguia la broma o volia manifestar d'una manera explícita la seva sincera admiració per tan alts dignataris.

Persona acostumada a la solitud –sempre vaig pensar que la buscava–. Els molts que vam tenir la sort de tractar-lo guardarem bon record de la seva agradable companyia. Amb Jordi Arenas la relació es feia amb prou senzillesa per no oblidar-la. Era, això sí, un acèrrim zelador de la llibertat, un tret molt marcat de la seva personalitat. Un furibund custodi de la intimitat. D'una sensibilitat extraordinària, els somnis eren coixí d'incerteses apuntades que no afloraven a la quotidianeitat. Me n'havia parlat ben convençut. En una conversa, fa poc, després d'haver finalitzat una obra important, en preguntar-li si n'estava content, va dir-me que no del tot –mai no ho estava–. «El que em satisfà és que encara puc

pintar», va sentenciar. Definitiu, alliçonador, la seva satisfacció estava en la realització, en l'efervescència creativa.

És que la vida de Jordi Arenas estava marcada pel plaer -se'n pot dir plaer?- de la gestació artística. Li calia pintar perquè així es legitimava. Ho necessitava per cristal·litzar la seva personalitat. Només així es desprenia del llast de la trivialitat. Seguint la seva obra és indubtable que podem conèixer d'una manera prou afinada el recorregut artístic de Jordi Arenas; no sols en el traç més o menys vigorós, segons l'època, també els tons i els temes, fins i tot. De la foscor barroca dels anys quaranta amb figures de gran perfecció, als retrats plens de llum d'anys després, hi ha diferències notòries de tractament que, si s'estudia bé, marca una època. Els grisos suaus o la graduació de blaus de les pintures d'uns anys concrets, responen a uns períodes de recerca plàstica i emotivitats paleses. També, respon al gruix del constant treball els retrats d'estudi, els d'encàrrec i els altres, els paisatges de marina i muntanya, els urbans, els de nuvolades majestuoses i el mirall de les aigües; centenars d'apunts a l'oli de pinzellada lleugera i encertada. Aigua i arbres amb exhultant gamma de verds, res d'envejar als millors impressionistes, el seu apunt pòstum. I munts de dibuixos, grans esbossos, a blocs i papers esparsos, a programes de concerts i al paper quadriculat d'una llibreta de butxaca. Que Jordi Arenas tenia una veneració mística per l'art, és d'una autenticitat contundent.

Més d'una vegada m'havia confessat que se sentia desplaçat en el temps. Ho deia amb aquell deix peculiar que te'l creies. Les presses el descol·locaven. Vaig preguntar-li, en un moment d'aquests, on i quan s'hauria mogut còmodament, convençut que em contestaria a la Florència del Renaixement. Em vaig equivocar: a casa seva, a l'entrada del nostre segle, em va dir. La Florència dels Mèdici l'entusiasmava, el meravellava, però no era la seva.

M'inclino per creure que hi va haver un moment en la seva trajectòria artística que va dir no. I ho va fer amb llibertat. L'obra ben feta amb sensibilitat i ofici el va interessar sempre i pensava que un bon moment, en el nostre àmbit cultural, era entre el modernisme i l'arribada del noucentisme. D'aquest li anava bé el decantament cap als clàssics i la Mediterrània -un nu de la seva època blava és definitiu i l'aposta per la Mediterrània i la Grècia clàssica li vam conèixer a Cadaqués-. Amb l'avantguardisme li entrà el dubte i començà a escollir. Després va valorar l'ofici com mai.

Després de la mort del pare, vivia sol i vetllava la intimitat familiar amb la corporeïtat física de la casa i els mobles, els dels pares i germà. S'aguantava amb ells i li donaven valor per fer camí. Casa i mobles era el que quedava dels seus. Es tancava amb les massisses portes de l'edifici senyorial del carrer d'Argentona, façana de maó vist i estil indefinit, de l'arquitecte Emili Cabañes. Una casa que en vida maldava per convertir en museu d'artistes mataronins i ara ha deixat en llegat a la ciutat. Una casa que darrerament sols obria als alumnes, visites concretes i als amics, prèvia concertació per telèfon. Es sentia agombolat, sota els auspicis de l'entorn familiar físic i sentimental, enyorava el viure serè i d'inclinació artística que era el dels pares i germà. Li costava entrar en aquest món trepidant i de desmesurada valoració mediàtica, que és l'actual.

Amb l'Assumpció, la meva esposa, vam visitar-lo dies abans de la intervenció, molt seriosa, per tancament de l'esòfag. Era la tercera operació que li farien d'aquesta mena. La darrera, vint-i-cinc anys més jove. Estava preocupat. Va dir-nos com deixava les coses, per si de cas... Després va dir: «Acabo de parlar amb un sant». Va matisar: «El prior d'un convent m'ha telefonat, és un sant -va repetir-, li he demanat que pregui per mi. Ho farà», va concloure amb aquella ingenuïtat engrescadora que tant apreciàvem. La cara d'una peça i els ulls sondejaven serenament. En Jordi tenia por, cosa molt humana. Estigueu tranquils, ens volia dir, havia acomplert els tràmits per deixar-nos: les diligències de l'enterrament i el testament a casa l'advocat. I en l'ordre espiritual hi havia un sant a la terra que pregaria per ell. Amb la seva murrieria posava ordre: així a la terra com al cel.

Cristià, mestre, artista total, amic entranyable.

Francesc Masriera

El taller d'Antoni Riera, escultor de Mataró, va construir a la fi del segle XVII el retaule del Roser de la Basílica de Santa Maria, un dels més importants retaules barrocs de Catalunya.

Antoni Riera, a més d'escultor, era també arquitecte. Fins ara, però, només coneixem la seva intervenció al desaparegut convent mataroní de les Tereses, sabíem que havia redactat un projecte o traça, no executat, per a l'església de Santa Maria de Mataró, i que havia dirigit durant un temps, a la fi del segle XVII, les obres de la nova església de Santa Maria.

Avui, gràcies a la investigació de Joaquim Aguilar, ha quedat documentat que també va fer la traça i que va dirigir la construcció de l'església emporitana de Sant Pere Pescador.

NOVES DADES SOBRE ANTONI RIERA, ESCULTOR DE MATARÓ. L'OBRA DE L'ESGLÉSIA DE SANT PERE PESCADOR

En la seva continuada investigació dels fons documentals de Mataró, Joaquim Aguilar va localitzar l'any 1991 una escriptura datada el 24 d'agost de 1687, subscrita per Antoni Riera, escultor de Mataró, i els hereus de Narcís Torró, mestre d'obres, també de Mataró, que feia referència a l'edificació de l'església parroquial de Sant Pere Pescador[1]. I seguint el fil de l'esmentada escriptura va poder trobar a l'Arxiu Històric de Girona, secció Castelló d'Empúries, l'esborrany i l'acta de capitulació o contracte per a la construcció de l'esmentada església empordanesa.[2]

El document, important per al coneixement de l'obra d'Antoni Riera, escultor, arquitecte i mestre d'obres de Mataró, ha quedat completat recentment per les dades que aporta un article d'Èrika Serna i Coba i Joan Serra i Perals, publicat en els *Anuals* de l'Institut d'Estudis Empordanesos, corresponent al passat any 1997, que documenta l'activitat del taller d'Antoni Riera i Marià Riera, pare i fill, escultors de Mataró, en terres emporitanes, en l'època de construcció de l'església de Sant Pere Pescador.[3]

EL CONTRACTE PER A LA CONSTRUCCIÓ DE LA NOVA ESGLÉSIA DE SANT PERE PESCADOR

El dia 20 de novembre de 1682, a la casa del Consell de la Universitat de la vila, davant del notari Miquel Pastell, es va signar contracte del «preu fet fahedor de la nova Iglésia de la vila de Sant Pere Pescador, del Comptat de Empúrias, Bisbat de Gerona», entre Antoni Riera, escultor de Mataró, i Francesc Pujol i Narcís Torró, mestres de cases, també de Mataró, de una part, i la Universitat de la vila de Sant Pere Pescador, representada pels tres cònsols i tretze prohoms del Consell General de la Universitat.[4]

El contracte indica en primer lloc que l'església es construirà «ab la forma y modo que està traçada en dos pergamins, fets y trassats, de la planta y montea»[5], signats «de ma y lletra» pels tres mestres contractats, que seran lliurats al reverend Dr. Josep Feliu i Batlle, aleshores rector de Sant Pere Pescador.

Tot seguit estipula diversos canvis. Al creuer no hi haurà portals i s'hi formaran dues capelles;

l'amplada de la nau serà de cinquanta-dos pams (10,20 m aprox) i no pas de quaranta (7,80 m), i l'alçada serà de vuitanta pams (15,60 m), «çò és del paviment... fins a la bóveda[6],... per major perfecció de dita fàbrica»; la «culassa» o part posterior del presbiteri no serà recta i podrà tenir dos angles que facin «mitg sisabat».[7]

El campanar només s'haurà de pujar «fins a la exida de la taulada» i haurà de tenir «la cantonada de pedra picada y per pujar... un caragol de pedra picada, ab la pessa o pessas dels escalons segons la dita Universitat los entregarà».

Les parets que separen les capelles hauran de tenir cinc pams (aprox 1,00 m) i no pas quatre «per major fortificació». Al creuer, en la traça, era prevista una «mitja taronja» que «no estigan obligats a fer... sinó... passar archs i voltas...». Igualment, en la coberta, la traça preveia encavallades de suport, que no s'haurien de formar, essent substituïdes per monteies d'obra sobre els arcs.

La capitulació descriu també les característiques i les qualitats dels materials a utilitzar. La teulada serà a «llata per canal»[8], suportada per cairats «de fusta de roure y de un palm de alsada y dos quarts y mitg de gruixa y las llatas hajan de ser també de roure o de poll». Les voltes s'hauran de formar amb tres gruixos de rajola senzilla. Totes «las pilastras, archs grans, capitells, vasas, cornisas, archs xichs, portals que corren sobre las capellas, sinó de obra cuyta». El finestral rodó sobre la portalada principal, les grades del presbiteri, el puntapeu de l'altar major, l'escala del cor, els portals de les dues sagristies, les finestres rodones de les sagristies i les de la galeria superior seran de pedra picada. La portalada serà també de pedra picada «ab tots los adornos y conforme està en dita trassa». La pedra i en especial la pedra picada «haja de ser de les pedreras de Vilamacolum... cerca de la vila de Sant Pere Pescador».

L'interior de l'església s'haurà de «respar y enlluir» amb guix, «bé y decentment», i tot l'exterior s'haurà de «rebatre a cals».

Els mestres contractants hauran també d'enrajolar la nau, les capelles, la galeria, les sagristies i el cor. Hauran de fer també les balconades de sobre les capelles, les tribunes de l'altar major, i les baranes del cor i del presbiteri, amb fusta de «arbre blanch». Igualment hauran de col·locar «totas las portas, golfos, panys y claus en lo portal major, en los dos portals de las sagristias, portas de armari y finestras que seran de menester... y generalment tota la fusta, cordam, claus, cabassos, ferramenta, torns, gavets, llansos de ferramenta y tot lo necessari que serà menester». La Universitat de la vila subministrarà les teules, la sorra, la pedra i el guix, «en tant quant sie menester, fins la forsa de dita vila de Sant Pere Pescador», també subministrarà tota la calç, que sigui necessària, «posada y amarada dins las bassas dels Valls de dita Força, y no res més».

El preu pactat com a import de les obres era de set mil dues-centes lliures, moneda barcelonesa, a cobrar en vuit anys, per la qual cosa el Consell de la Universitat adjudica als mestres Riera, Pujol i Torró «lo vinté de Serra, que dita Universitat acostuma vuy en die, y de alguns anys a esta part, de arrendar e o col·lectar en la dita vila de Sant Pere Pescador y son terme... a raó y preu de noucentas lliuras» cada any, «per lo temps de vuyt anys y vuyt col·letas, que se començaran a còrrer y col·lectarse en lo any y cullita primer vinent, de mil siscents vuytanta tres».

El vintè de la Serra gravava les collites de blat, canyes, civada, ordi, mill, alls i cànem de tot el terme de Sant Pere Pescador.[9]

El contracte especifica, a més, que «en cas de guerra o pesta, de que Déu nos guard, sie finit lo tracte y col·lecta de dit vintè... de tal manera que... dita Universitat, a sos profits e utilitats, perills y gastos, haja de col·letar e o arrendar», i que «en eix cas dita Universitat dega pagar als dits mestres... la quantitat de diners, segons lo treball hauran fet en dit temps... y passat lo dit temps de guerra torne lo dit vintè a son compte.»

S'estipula també que les obres hauran d'estar acabades en set anys i que, durant tot aquest temps, la Universitat de la Vila donarà «a ells dits mestres, per llur estada, una casa franca prop de la isglésia, ab dos llits, ab sas màrfegas. Y així mateix... franquesa de tots els talls y allotjaments se faran en dit temps en dita vila... perquè pugan aportar cada any, per llur aliment, quaranta càrregas de vi. Y los demés aliments necessaris per llur casa y llur família». I la Universitat de la vila queda obligada d'aportar, al seu càrrec, el vi i tots els aliments, «juntament ab tota la fusta y demés generalment que hauran menester per la mestransa de dita fàbrica de dita nova isglésia... des de la plaja de Sant Pere Pescador o Riu de Armentera, fins la forsa de dita vila».

A més de tot això «és pactat que la dita Universitat... a propis gastos... faran derruïr així com convinga la isglésia vella, que vuy està en

peus, y fer·la escombrar de la ruïna de aquella. De la despulla de la qual... se pugan valer los dits mestres... per la dita fàbrica de dita isglésia nova».

Els set anys de termini d'execució començaran a comptar des del dia de Nadal de l'any 1682. La Universitat de la vila es reserva el dret «de fer visurar y regonèixer per mestres experts, dins un any després de feta i acabada».

La darrera condició indica «que los dits mestres... a fi de vuyt anys... hauran col·lectat lo vintè de serra en satisfacció y paga de la dita fàbrica... restituiran a la dita Universitat doscentas lliuras... en satisfacció i paga y per la que fins vuy dita Universitat haurà gastat i gastarà fins lo die de Sant Thomàs, vintyhu de Desembra prop vinent. Com la real quantitat de dit preufet que de set mil lliuras».

LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA

Tot i que no disposem de les dades de la construcció, ni l'acta de recepció de les obres, és documentat que els tres mestres mataronins iniciaren les obres i que l'any 1687 eren en curs d'execució.

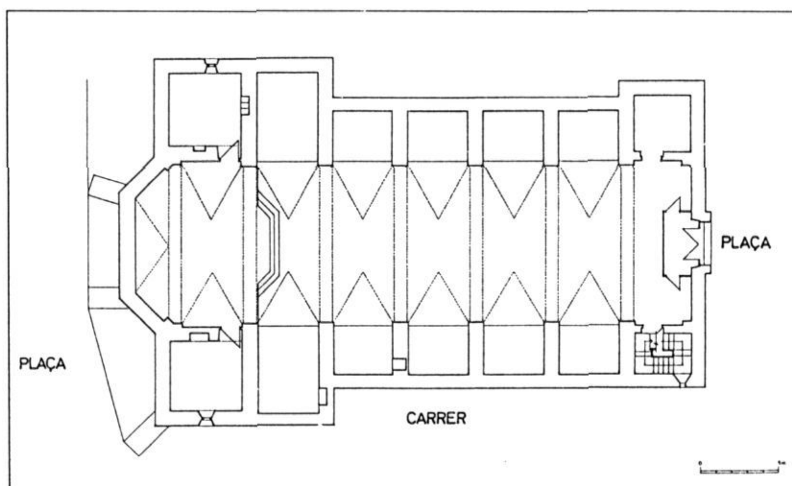
Per l'escriptura pública autoritzada pel notari mataroní Martí Simon el 24 d'agost de 1687,[10] sabem que Narcís Torró, un dels mestres contractants, morí al cap de tres anys d'haver començat les obres. En la mateixa escriptura la seva vídua, Margarida Torró, «de las horas ensà convocada segonas núpcias ab Francisco Albareda, cirurgià, natural de Manresa», i Teresa Vileta, mare de Margarida, assumeixen els drets i les obligacions del contracte de construcció de l'església en la tercera part que els pertoca i, a més, cedeixen una meitat d'aquesta tercera part a Bartomeu-Pacià Cabot, mestre d'obres, també de Mataró, amb obligació de treballar en la fàbrica de l'església.

Una nota marginal en la pròpia escriptura, datada el 12 de febrer de 1691, indica la cancel·lació del pacte amb Bartomeu-Pacià Cabot. És de suposar que aleshores les obres eren acabades, sobretot tenint present que el termini de set anys especificat en el contracte de construcció de l'església finalitzava el dia de Nadal de 1689.

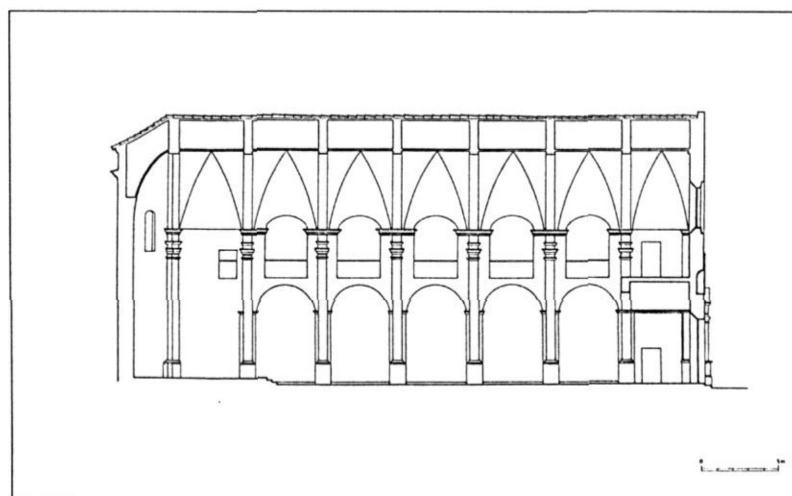
A part de tot això, també és documentat que l'any 1694 Antoni Riera residia a Sant Pere Pescador[11]. Possiblement va residir-hi molt més temps, aprofitant la casa franca que el contracte de l'obra de l'església li asegurava i considerant la quantitat de retaules contractats a l'Empordà entre els anys 1684 i 1694.

L'obra de l'església de Sant Pere Pescador va fer-se seguint rigorosament el contracte o capitulació. Planta i alçats responen a les condicions estipulades, a excepció de l'alçada, inferior a la pactada.

L'edifici segueix el ritme d'un barroc molt senzill i auster, paral·lel al de moltes de les esglésies empordaneses construïdes a la mateixa època.

Planta de l'església de Sant Pere Pescador.

Secció longitudinal de l'església de Sant Pere Pescador.

Façana i campanar de l'església de Sant Pere Pescador. Fotografia Manel Salicrú i Puig.

Part posterior de l'església de Sant Pere Pescador. Fotografia Manel Salicrú i Puig.

La planta té forma de creu llatina. L'absis és poligonal, de cinc cantons. Al creuer hi ha situades dues capelles principals, una a cada banda, i altres vuit capelles, també quatre a cada banda, són distribuïdes en la nau. El presbiteri, elevat aproximadament mig metre respecte al paviment de la nau, té una sagristia a cada costat.

La nau incorpora set crugies, a més de l'absis, originades en planta per a cada una de les capelles i per al primer tram del presbiteri, que determinen sis arcs torals de mig punt, que suporten voltes amb llunetes. Els arcs s'inicien a partir de columnes adossades als murs de la nau, de secció rectangular i amb capitell i arquitrau de factura dòrica.

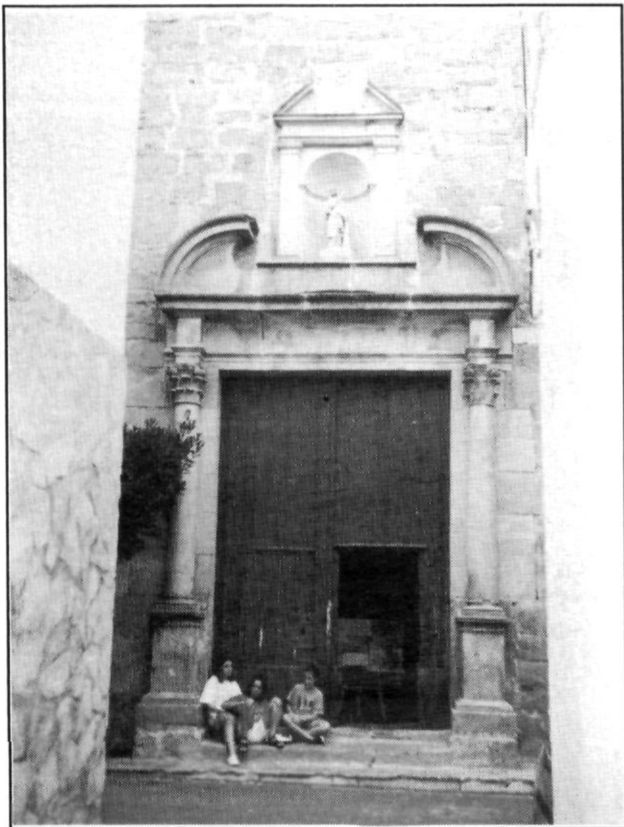
Les capelles laterals s'obren a la nau mitjançant arcs de mig punt un xic rebaixats. Sobre les capelles hi ha formades tribunes, obertes també a la nau a partir d'arcs rebaixats. La primera crugia, en tot l'ample de la nau, incorpora el cor, suportat per una volta molt aplanada.

Una gran rosassa, situada en la façana principal, sobre del cor, il·lumina la nau, que només té dues altres finestres, allargades i esqueixades, acabades amb arc de mig punt.

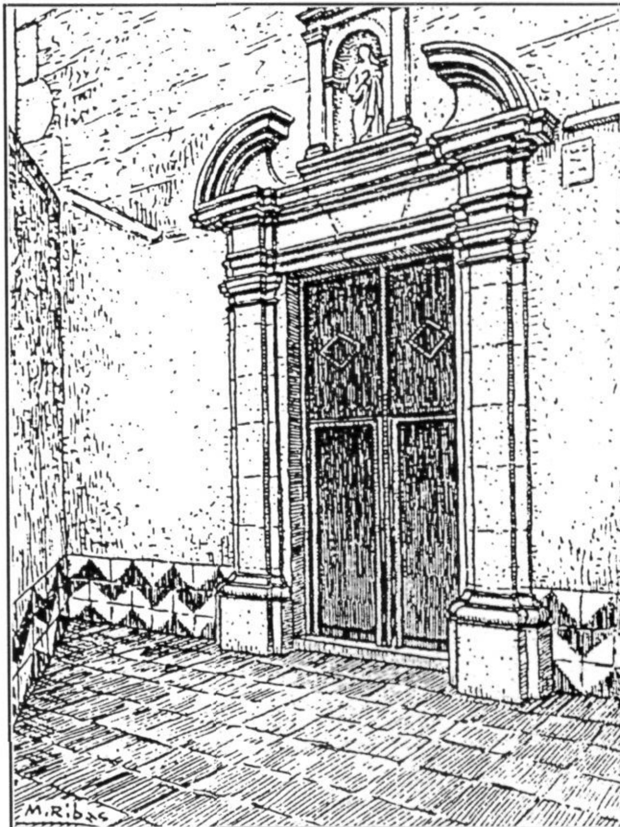
Les façanes exteriors són molt simples, i, a excepció de la principal, coronades amb cornisa. El portal d'accés, de pedra picada, és emmarcat per dues columnes corínties que suporten un petit entaulament que forma la llinda, i, a sobre, un frontó corbat, truncat, incorpora una petita capelleta. Les façanes i el portal recorden, sense cap mena de dubte, les del convent mataroní de les Tereses, on Antoni Riera treballà, acabant les obres de l'església i locutoris, i construint el retaule de l'altar major, entre els anys 1686 i 1690, quan també treballava en l'església de Sant Pere Pescador.[12]

El campanar és situat sobre la façana principal, al costat del migdia, sobre una base de planta quadrada, que arriba fins a la fi de la façana; s'eleva la part més alta, de planta octogonal, amb quatre grans finestrals per a les campanes i coronada amb cornisa. Per sobre hi ha construït un remat format per quatre arcades que coincideixen en el punt més elevat.

No sabem si els mestres d'obres mataronins varen construir la part més alta del campanar. El contracte només obligava a fer la part baixa, fins a sobrepassar la teulada.

Portalada de l'església de Sant Pere Pescador.
Fotografia Manel Salicrú i Puig.

Portal d'entrada a l'església del convent de les Tereses de Mataró, destruït el 1936. Dibuix de Marià Ribas i Bertran.

La imatge actual de l'església, sense retaules, ni tribunes, desapareguts el 1936, correspon a la restauració efectuada entre els anys 1989 i 1992 pel Departament de Cultura de la Generalitat, la Diputació de Girona, l'Ajuntament de Sant Pere Pescador i el Bisbat de Girona, d'acord amb el projecte de l'arquitecte Lluís Bayona i Prats i la direcció del mateix arquitecte i de Josep Simon i Motgé i Elisa Llenas i Torrent, arquitectes tècnics. La intervenció va consistir a reforçar l'estructura de la coberta, consolidar els arcs i les voltes i renovar totalment la teulada. A més, es va refer la coberta del campanar i els arcs de pedra que suporten la campana més alta. També es va pintar la nau de l'església i es van restaurar les restes de pintura mural d'inici del segle XVIII existents en les capelles laterals.[13]

NOTÍCIA D'ANTONI RIERA, ESCULTOR DE MATARÓ

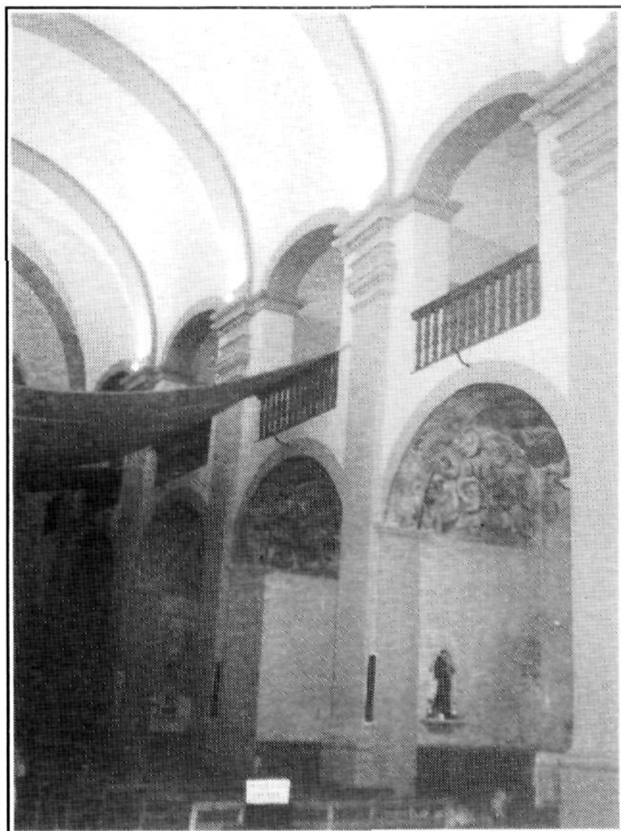
En un article publicat als nostres *FULLS*, el juliol de 1985[14], introduíem la valoració d'Antoni Riera i Mora, escultor de Mataró, relacionàvem les seves obres conegudes i plantejàvem la seva biografia. Més recentment, també als nostres *FULLS*, data octubre 1994, Rafael Soler i Fonrodona documentava el treball d'Antoni Riera, pare, la formació d'Antoni Riera, fill, i els treballs fets en col·laboració.[15]

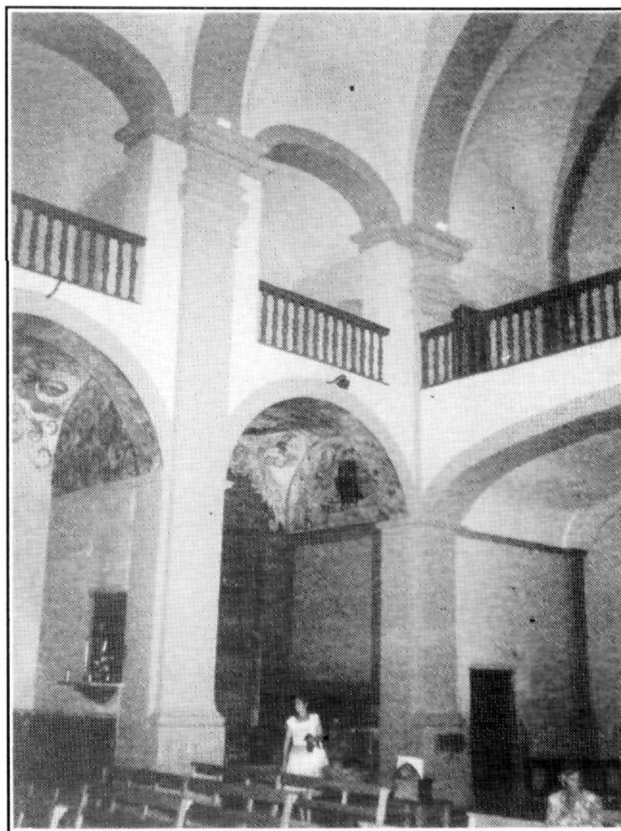
Avui, a més, la investigació de Joaquim Aguilar ha aportat noves dades i ha documentat la seva actuació a Sant Pere Pescador, i l'article ja esmentat d'Èrika Serna i Coba i Joan Serra i Perals ens permet de conèixer les seves intervencions, conjuntes amb el seu fill Marià Riera, a l'Alt Empordà.

Antoni Riera i Mora va néixer a Mataró l'any 1641, fill d'Antoni Riera, fuster, i de Maria Mora. Fou batejat a Santa Maria el dia 10 d'agost. Els avis paterns eren pagesos; els materns, hortolans.

Antoni Riera, pare, esmentat com a fuster en el registre sagramental, era, a més, escultor, actiu almenys des de 1647, tot i que la seva primera obra documentada és del 1662.

L'any 1663 Antoni Riera, fill, als vint-i-dos anys s'examina de fuster i l'any següent, el 19 d'octubre de 1664, es casa amb Maria Fàbregas. D'aquest matrimoni naixerà el 1665 Marià Riera, qui, amb el temps, serà també escultor, col·laborador, hereu i continuador

Interior de l'església de Sant Pere Pescador. S'hi observen les restes de pintures del segle XVII. Fotografia Manel Salicrú i Puig.

d'Antoni Riera. El 5 de juny de 1673 torna a casar-se, en segones núpcies, amb Maria Anglada, vídua del pagès de Teià Josep Bunach. D'aquest matrimoni tindrà dos fills, Joan i Maria Àngela, que sobreviuran al pare.

Els Riera, pare i fill, treballen conjuntament fins a la mort del pare, esdevinguda l'11 de novembre de 1676. El seu taller és a Mataró, on resideixen. L'any 1686 Antoni Riera compra una casa de dos cóssos i mig al carrer de Barcelona, cantonada a la plaça de la Peixateria, aleshores plaça d'en Roig de la Penya. Des d'aleshores hi tindrà el taller i hi residirà, a excepció d'un temps d'estada a Sant Pere Pescador, documentat a l'entorn de 1694, quan dirigia l'obra nova de l'església de la vila i s'ocupava de treballs diversos a l'Alt Empordà.[16]

Almenys des de l'any 1686 col·labora sempre amb el seu fill Marià Riera. Tots dos, habitualment, signen sempre els contractes i tota mena de documentació.

Antoni Riera va contraure tercer matrimoni, probablement l'any 1694[17], amb Maria Ramis, filla de Francesc Ramis, pagès de Sant Celoni. Una filla, Eulària, sobreviurà al pare.

Va morir a Mataró, a la seva casa del carrer de Barcelona, el 20 de maig de 1703, a punt de fer 62 anys. El dia 14 havia dictat testament davant del vicari de Santa Maria de Mataró Joan Baptista Caravent. En ell instituïa com a hereu universal el seu fill Marià, a més de preveure llegats per a la seva tercera dona, Maria Ramis, i per als altres fills. Fou enterrat a Santa Maria, no sabem si a l'església o al fossar.[18]

L'OBRA D'ANTONI RIERA, ESCULTOR DE MATARÓ

Antoni Riera i Mora, escultor de Mataró, és alhora escultor, arquitecte i mestre de cases.

La seva activitat és documentada a partir de l'any 1663, quan s'examina de fuster. Des d'aleshores, com ja hem manifestat, col·labora amb el seu pare, fins a la seva mort, l'any 1676.

La primera dada coneguda sobre Antoni Riera és de l'any 1664, quan els dos Riera, pare i fill, contracten el retaule de Nostra Senyora dels Ous per a l'església de Sant Andreu de Llavaneres. Abans havien treballat conjuntament en el retaule de sant Joan també de Llavaneres, contractat

només pel pare l'any 1662[19]. És possible que els dos Riera, pare i fill, fossin també autors de les escultures del retaule de sant Pere Màrtir de Sant Vicenç de Montalt, documentades el 1669.[20]

El primer contracte que coneixem d'Antoni Riera, fill, és de l'any 1672. Fa referència a la construcció d'una làpida sepulcral, de pedra negra, de la pedrera del Baró de Sant Vicenç «que és prop del monestir de Nostra Senyora i prop de la ciutat de Barcelona», per a la tomba d'Eulàlia Arnau, vídua de l'honorable Marc Antoni Arnau, mercader, situada a la capella del Sagrament, avui capella de les Santes, de Santa Maria de Mataró.[21]

No tenim cap altra dada d'Antoni Riera fins a l'any 1681, quan en el «Llibre de deliberacions del Consell de la Universitat de Mataró» s'esmenta com a «oficial de la present vila y de la fàbrica de la parrochial», de quin càrrec el 24 de gener d'aquell any és «desconduhit i tret», no sabem per quines raons, i el 9 de febrer «se torna a introduïr».[22]

L'any següent, el 1682, el Consell de la Universitat li encarrega de dictaminar «ahont serà millor tapar el cimbori del mitg», que s'havia construït a Santa Maria d'acord amb la traça del carmelita fra Josep de la Concepció, *el tracista*, autor del primer projecte d'ampliació de l'església, desestimat després pels mataronins.[23]

El mateix any 1682 fa la traça i contracta l'obra nova de l'església de Sant Pere Pescador, com ja s'ha documentat.

Des d'aleshores treballa a Mataró i a l'Alt Empordà, i almenys des de 1686 amb la col·laboració del seu fill Marià Riera.

L'any 1684 contracta i construeix el retaule de la Mare de Déu de les Salines, al terme de Massanet de Cabrenys.[24]

L'any següent, el 1685, fa una traça, que no s'executarà, per a la nova església de Santa Maria. També, conjuntament amb Francesc Pujol, mestre de cases, fa «adops i reparos» a la casa de la rectoria i a la torreta de Santa Maria.[25]

El 1686 inicia els treballs d'«acabar de fer y fabricar» l'església i els locutoris del convent de les Tereses de Mataró, treballs que finalitzarà el 1690, i on, a més, construirà el retaule de l'altar major. Del mateix any és l'escultura jacent de sant Desideri, conservada al Museu Arxiu de Santa Maria.

L'any 1688 contracta el retaule de Vilamacolum i el 1690 el retaule del Roser, de Santa Maria de Mataró, l'única seva obra important que es conserva, que es construirà a partir de 1691.[26]

A l'Alt Empordà, l'any 1691 contracta el retaule de Santa Maria de Roses. El document fa pressuposar que Antoni Riera havia construït el retaule de la Mare de Déu del Coll, a Osor, bisbat de Vic. I el 2 de març de 1694 capitula les condicions del retaule de sant Miquel, de l'església de Ventalló.

A Mataró, l'any 1694 projecta el claustre del convent de les Tereses, contractat el 6 de febrer d'aquell any pel mestre d'obres Bartomeu-Pacià Cabot, que també havia treballat a Sant Pere Pescador.[27]

La darrera dada que coneixem de l'actuació d'Antoni Riera fa referència a la construcció de l'escala principal de la casa de la vila de Mataró, «segons lo modelo ha fet mestre Antoni Riera, escultor», que posada a l'encant, és adjudicada al propi Riera.[28]

Dissortadament, dels treballs escultòrics d'Antoni Riera només es conserva l'obra mataronina. No existeix cap dels retaules documentats a l'Alt Empordà i tampoc no en coneixem cap imatge gràfica. De la seva obra arquitectònica, desaparegut el convent de les Tereses, resta l'església de Sant Pere Pescador.

Tot i amb això el retaule del Roser de Santa Maria de Mataró, obra mestra del barroc català, demostra que fou, sens dubte, un dels més importants escultors del segle XVII.

NOTÍCIA DE FRANCESC PUJOL, NARCÍS TORRÓ I BARTOMEU-PACIÀ CABOT, MESTRES DE CASES DE MATARÓ

Anotem tot seguit les dades que tenim dels tres mestres d'obres de Mataró que col·laboraren amb Antoni Riera i que també intervingueren en les obres de l'església de Sant Pere Pescador, extretes dels llibres de Registres Sagramentals de la parròquia de Santa Maria de Mataró, conservats al Museu Arxiu de Santa Maria.

Francesc Pujol era de Vilassar, fill de Joan Pujol, brasser, i de la seva muller Àngela. El 17 d'agost de 1668 va contraure matrimoni amb Teresa Joaneda, filla de Pau Joaneda, difunt, natural de

Sant Pere de Vilamajor. La muller de Francesc Pujol va morir l'any 1684 a Sant Pere Pescador, on residia el matrimoni durant l'execució de l'obra de la nova església[29]. L'any 1685, conjuntament amb Antoni Riera, va contractar l'obra dels «adops y reparos», ja esmentada, a la rectoria de Santa Maria de Mataró i la torreta.

Narcís Torró era fill d'Esteve Torró, pagès de Sant Esteve d'En Bas, i de Maria, la seva muller. El registre del seu matrimoni amb Margarida Coll i Valeta és del 21 de maig de 1668. Morí el 27 de juliol de 1685, al cap de tres anys d'haver iniciat les obres. Hi ha constància de la seva col·laboració amb Antoni Riera en la construcció del sepulcre d'Eulàlia Arnau, l'any 1672, conjuntament amb Joan Rossell, també mestre de cases, de Sant Pere de Premià.

Bartomeu Cabot, dit Pacià en record del seu pare, era de Llavaneres, fill de Pacià Cabot, treballador. El 24 de desembre de 1679 es va casar amb Marianna Blanch, filla de Melcior Blanch, mariner de Mataró, i de Marianna, la seva dona. Precisament els testimonis del seu casament van ésser Antoni Riera –fuster, diu el registre sagramental– i Narcís Torró, mestre de cases.

Manel Salicrú i Puig

NOTES.

1.- Arxiu de la Corona d'Aragó (=ACA), Protocols Notarials de Mataró (=PNM), núm. 417, notari Martí Simon (24 d'agost de 1687), a Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (=MASMM), Documentació Joaquim Aguilar.

2.- Arxiu Històric de Girona (=AHG), secció Castelló d'Empúries, notari Miquel Pastell, protocols núms. 1470 i 1471 (20 de novembre de 1682) a MASMM, Documentació Joaquim Aguilar.
Hi ha una referència del mateix contracte a un dels volums dedicats a l'Empordà de l'obra *Catalunya Romànica*.
JOAN BADIA I HOMS (JBH), «Sant Pere Pescador», *Catalunya Romànica*, vol. IX, Empordà II, Enciclopèdia Catalana (Barcelona 1990), p. 830.

3.- ÈRIKA SERNA I COBA i JOAN SERRA I PUIG, «Retaules i retaulistes de l'Alt Empordà (1650-1700)», *Annals*. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres 1997).

4.- Les transcripcions del document original corresponen a AHG, secció Castelló d'Empúries, notari Miquel Pastell, protocol 1471.

5.- Montea, en aquest cas, equival a secció.

6.- És escrit *bóveda*, en castellà.

7.- Sisabat vol dir hexagonal.

8.- La col·locació de teules a llata per canal és el sistema més elemental de formació d'una teulada. Sobre les bigues es situen les llates a la separació justa que permet de col·locar una filera de teules entre dues llates. Les teules es col·loquen en sec, sense morter.

9.- La definició de l'impost anomenat vintè de la Serra figura en el document abans esmentat, data 24 d'agost de 1687, que tracta de l'assumpció del contracte de construcció de l'església de Sant Pere Pescador pels hereus de Narcís Torró, mort després de tres anys d'haver iniciat les obres (ACA, PNM, sèrie 417, notari Martí Simon).

10.- ACA, PNM, núm. 417, notari Martí Simon.

11.- SERNA i SERRA, «Retaules i retaulistes».

12.- MARIÀ RIBAS I BERTRAN, «L'antic convent de les Tereses», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 19 (Mataró, abril 1983), pp. 35 a 38.

13.- *Bella Pedra Vella. 15 anys de restauració de béns culturals a les comarques de Girona*. Diputació de Girona (Girona 1995).
Respecte a les pintures murals vegeu JOAN GAY I PUIGVERT, «Les pintures murals de Sant Pere de Navata: una obra d'art o una lliçó d'història», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, volum XXIII (Girona 1994), pp. 607 a 623.

14.- MANEL SALICRÚ I PUIG, «Valoració d'Antoni Riera, escultor de Mataró», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 23 (Mataró, juliol 1985), pp. 11 a 14.

15.- RAFAEL SOLER I FONRODONA, «Antoni Riera (1610-1676), un constructor de retaules desconegut», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 50 (Mataró, octubre 1994), pp. 18 a 26.

16.- Fins al 1694, tots els contractes parlen d'Antoni Riera, escultor de Mataró, o habitant en la vila de Mataró.

La capitulació de les condicions del retaule de Sant Miquel de l'església de Ventalló, data 2 de març de 1694, documentada per Èrika Serna i Coba i Joan Serra i Puig en l'article ja esmentat, indica que tant Antoni, com Marià Riera, habitants de la vila de Mataró, «de present habitan» en la vila de Sant Pere Pescador.

Antoni Riera consta també com a resident a Sant Pere Pescador en la sol·licitud de casament amb Maria Ramis –en aquest document consta com a Maria Framis– tramitada el 27 d'agost de 1694 al Bisbat de Girona. Arxiu Diocesà de Girona. *Remissis Monitorum* (1693-1696). Dada facilitada per Joaquim Aguilar i Vallès. Per tant, és molt possible que els Riera, almenys des de 1682, residissin temporalment a Sant Pere Pescador i que, a més, hi tinguessin taller.

17.- Arxiu Diocesà de Girona, *Remissis Monitorum* (1693-1696), a MASMM, Documentació Joaquim Aguilar.

18.- Totes les dades dels Riera són documentades en els articles ja esmentats. Salicrú, «Valoració d'Antoni Riera» i Soler, «Antoni Riera (1610-1676)».

19.- Soler, «Antoni Riera (1610-1676)».

20.- Josep Madurell i Marimon, *L'art antic al Maresme* (Mataró 1970), p. 118.

21.- ACA, PNM, núm. 334, notari Antoni Pau Simon, a MASMM, Documentació Joaquim Aguilar.

22.- Arxiu Històric Comarcal del Maresme, Arxiu Municipal de Mataró (=AHCM, AMM) «Llibre de deliberacions del Consell de la Universitat de Mataró» (24 de gener i 9 de febrer de 1681) a MASMM, Documentació Joaquim Aguilar.

El «Llibre de deliberacions...» inclou moltes altres dades sobre actuacions d'Antoni Riera com a oficial de la vila.

23.- AHCM, AMM, «Llibre de deliberacions...» (19 de setembre de 1682).

24.- Serna, Serra, «Retaules i retaulistes». Totes les dades sobre l'activitat del taller dels Riera a l'Alt Empordà són extretes d'aquest article.

25.- ACA, PNM, núm. 1232 (14 de març de 1685) a MASMM, Documentació Joaquim Aguilar.

26.- Aurora Pérez Santamaria, «El retaule del Roser de Santa Maria de Mataró», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 30 (Mataró, gener 1988), p. 4 a 9.

27.- ACA, PNM, núm. 376, notari Segimon Ros (6 de febrer de 1694) a MASMM, Documentació Joaquim Aguilar.

28.- AHCA, AMM, «Llibre de deliberacions...» (18 de desembre de 1700 i 17 de gener de 1701).

29.- MASMM, Llibre d'òbits núm. 14 (16 d'octubre de 1684).

Coincidint amb el cent cinquantè aniversari de la inauguració del carril de Mataró, Enric Subiñà i Coll, membre de l'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria, dóna notícia de les importants inversions que Miquel Biada i Buñol féu a Mataró entre els anys 1840 i 1846.

LES INVERSIONS IMMOBILIÀRIES DE MIQUEL BIADA I BUÑOL A MATARÓ

El conegut mataroní Miquel Biada i Buñol, promotor i cap visible de la primera línia de tren de l'estat, entre Barcelona i Mataró, inaugurada ara fa cent cinquanta anys, havia fet una important fortuna mercès al comerç entre Espanya i Cuba, on residí molts anys. Retornat a Catalunya, va invertir els seus diners en múltiples activitats i en el mercat immobiliari. A Mataró va fer nombroses inversions immobiliàries, que eren conegudes pels seus conciutadans, com ho fa palès el comentari d'un venedor que, l'any 1843, manifestava «noticiosos de que D. Miguel Biada, vecino y del comercio de la ciudad de Barcelona, estaba comprando fincas en la presente».[1]

Miquel Biada sembla que tornà definitivament de Cuba l'any 1840[2]. En un principi s'instal·là a Mataró, probablement en alguna de les cases que comprà aquell any. A inicis del 1842 s'establí a Barcelona, ja que en un document notarial del gener d'aquell any[3] figura encara com a veí de Mataró i, posteriorment, en un altre document de data 25 de maig[4] consta «Miguel Biada, natural de esta, y hoy residiendo en Barcelona». A Barcelona s'hi devia estar com a mínim fins al maig de 1846, quan encara hi residia, segons indica també un document notarial[5]. Posteriorment va tornar a Mataró i va residir a la seva casa del carrer de Sant Antoni, número 18, on després d'una llarga malaltia moria el 2 d'abril de 1848.

Magatzem al carrer de Sant Antoni número 51, que havia estat de Miquel Biada i Buñol.
Fotografia Enric Subiñà i Coll.

PRIMERES COMPRES.

El primer negoci immobiliari que hem trobat de Miquel Biada a Mataró és la compra d'un important patrimoni a Josep de Caralt i d'Argila, advocat, ciutadà honrat de Barcelona, natural i veí de Mataró, el 24 de desembre de 1840[6]. Josep de Caralt havia obtingut aquest patrimoni com a pagament dels drets de legítima per part del seu germà Domingo, que era l'hereu del pare, el distingit Josep Anton Caralt i Andreu, ciutadà honrat de Barcelona i familiar del Sant Tribunal de la Inquisició. Josep Anton Caralt havia comprat una part d'aquest patrimoni entre el 1775 i el 1788, i la resta venia de la branca dels Andreu, destacats regidors i apotecaris de Mataró.

La compra incloïa:

1- Tres habitatges al carrer de la Mercè (les tres primeres cases de la banda de mar que actualment fan cantonada amb el carrer de Lepanto).

2- Un magatzem gran, de dos cóssos, anomenat de Sant Andreu, situat al carrer de Sant Antoni (actual núm. 51). Aquest magatzem el féu construir Josep Andreu, apotecari, avantpassat dels Caralt, en la segona meitat del segle XVII, en un solar que comprà el 1655. Actualment aquest magatzem encara es conserva tal i com el va comprar en Biada, com a mínim en la planta baixa.

3- Una horta amb casa, situada al darrera dels habitatges abans esmentats del carrer de la Mercè, que arribava fins al mar, amb una extensió de vuit quarteres, limitant a l'est amb el rec del Molí (l'actual carrer Lepanto). Aquesta horta la comprà Josep Anton Caralt el 17 de novembre de 1784 al comerciant, domiciliat a Buenos Aires, Salvador Bausili i Marquès, davant del notari Francesc Bronat.

4- Una altra horta amb casa, situada darrera dels habitatges de l'Havana cantó de muntanya, limitant a l'est amb la riera de Sant Simó, que tenia una extensió de set quarteres (actualment cal Collut). Aquesta horta havia estat comprada per Josep Anton Caralt el 1777[7], i poc després hi féu construir la masia.

5- Tres censals sobre les cinc primeres cases del carrer de la Mercè. Les tres primeres formaven part del conjunt adquirit per Miquel Biada, la quarta servia de passatge d'accés a una altra horta que també havia estat propietat dels Caralt, però que fou cedida a Francesc Rius, i la darrera era un habitatge.

6- Onze censals anuals sobre la resta de les cases del carrer de la Mercè, del cantó del mar (en total 24 cases), que Josep Anton Caralt havia comprat a Anton de Trinxeria, d'Olot, el 1788.

Masia de cal Collut, adquirida per Miquel Biada l'any 1840. Fotografia Enric Subiñà i Coll.

L'any següent, el 1841[8], comprava tres censals a Rita Carbonell, viuda del comerciant Salvador Ysart. Un d'ells era de preu molt elevat, concretament 5.000 lliures, i es pagaven per l'anomenat hostal Nou o hostal de la Creu, que ocupava quatre cóssos de casa a la Rambla, molt a prop del carrer Sant Agustí.

Dos anys després, el 1842[4], comprava a Joan Seda, rajoler de Mataró, un gran edifici per a fàbrica, que ocupava quatre cóssos de casa al carrer de Montserrat. L'edifici tenia un gran pati al darrera que arribava fins al carrer de Santa Marta, i havia estat construït pel propi Joan Seda, després de comprar el terreny a Ramon de Matas i de Ortega, el 9 de desembre de 1840.

Posteriorment, l'any 1899[9], aquest edifici fou comprat pel Banco Vitalicio de España, per tal d'engrandir i donar sortida al carrer Montserrat al Teatre Clavé, del qual era propietari.

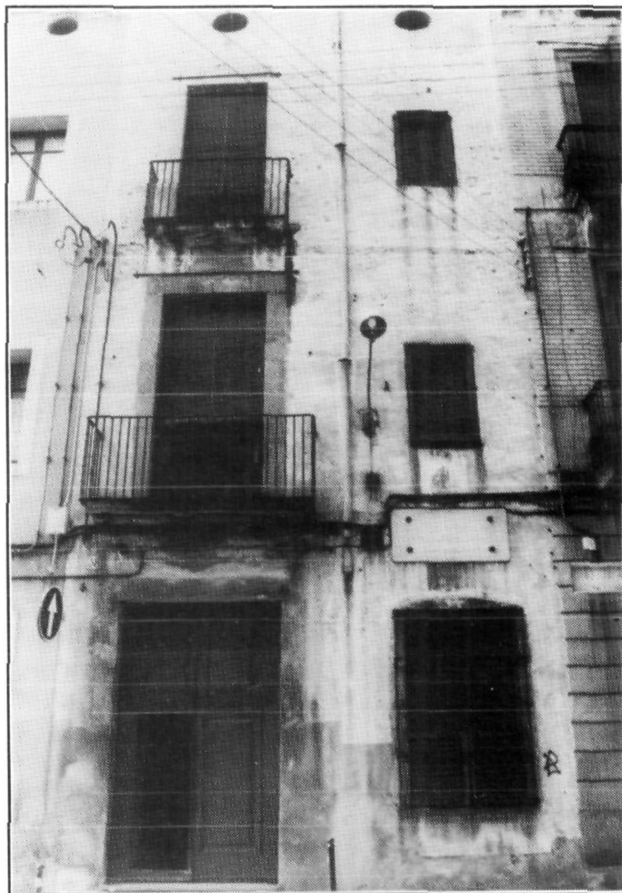
LA SEVA CASA DEL CARRER DE SANT ANTONI

El 1843 Miquel Biada comprava dues cases al carrer de Sant Antoni, la primera el gener i la segona el juliol, i una altra al carrer de Sant Agustí el mes de desembre.

La primera que comprà fou la casa on moriria cinc anys després. Era el número 18 del carrer de Sant Antoni, que avui encara es conserva, i que a la façana té una placa commemorativa. La comprà a José Espín, professor i preceptor de Nàutica, veí de Mataró, pel preu no menyspreable de 8.000 lliures[10].

Mig any després, mitjançant un vitalici, adquireix la casa colindant, al carrer de Sant Antoni núm. 20. El vitalici el féu a Antoni Milan, segon comandant militar de Marina de la província de Barcelona i capità del port de Mataró, i la seva muller Cecília Arqué, que conservaven l'usdefruit durant tota la seva vida, i a canvi rebien setze rals diaris.

A finals d'any Biada comprava la casa núm. 15 del carrer de Sant Agustí[11]. Aquesta casa tenia la particularitat d'estar immediatament al darrera de la seva casa núm. 18 del carrer de Sant Antoni. El que sembla clar, contràriament al que s'ha escrit, és que Biada no comprà la casa per tenir més facilitat d'accés a les obres de l'estació a través del carrer de Sant Agustí, ja que fins al 1845 no es va constituir l'empresa del ferrocarril.

Casa núm. 18 del carrer de Sant Antoni, que Miquel Biada comprà l'any 1843, on viuria i moriria cinc anys després. A la façana, hi ha actualment una làpida commemorativa.

Fotografia Miquel Sala. MASMM, Arxiu d'imatges.

L'any següent, el 1844, Biada comprà la darrera finca urbana a Mataró[12]. Concretament era una altra casa al carrer de Sant Antoni, però a la vorera contrària de les altres dues que ja posseïa. La comprà al seu nebot Francesc Viada i Saurí. Era de planta baixa i dos pisos, i havia estat edificada un any abans.

LES VINYES I CA LA MADRONA

A partir de 1844 Biada es dedica a comprar finques rústiques, i adquireix la masia de ca la Madrona i altres vuit peces de terra, de les quals set eren vinyes i una, erma.

El mateix 1844 compra tres peces de terra en una subhasta. Eren propietat de Cayetana de Mata i Alòs, viuda del tinent coronel d'Infanteria Juan Gómez de la Torre[13].

La més gran era situada a Mata, al lloc conegut com a Pedrera de la Vila. Tenia una extensió de nou quarteres, estava plantada de vinya

Masia de ca la Madrona, tal com era a l'entorn de 1920. Miquel Biada va comprar-la l'any 1845.
Fotografia Mn. Joan Colomer i Trinxer.
Col·lecció Parés de Mataró, MASMM, Arxiu d'imatges.

importants propietaris a la fi del segle XVIII. L'anterior propietari havia estat Josep Puig i Lladó, casat amb Madrona Bohé, de qui degué sortir el nom de la masia. Josep Puig la tenia de l'avi matern, Joan Lladó, que l'havia comprat el 1703 a Francesc Soler de Vellach, pagès de Valldeix (eren els de can Soler de Valldeix, masia que encara es conserva més amunt dels magatzems de Robert Mercader).

jove i, a més, tenia trenta-cinc garrofers. Era situada a l'inici de l'actual urbanització de Can Quirze, sota de la carretera d'accés.

La segona era situada a Sant Simó, tocant a la riera, i travessada pel camí que actualment, sortint de la riera, condueix al camp de futbol de cal Pilé. Plantada de vinya, tenia una cabuda de quatre quarteres i mitja.

La darrera vinya era situada al torrent de l'Esperança (actual carrer de la Mare de Déu de l'Esperança, al barri dels Molins). Era la peça més petita; tenia dues quarteres i mitja.

L'any següent, el 1845, Biada comprava la masia de ca la Madrona, dues vinyes colindants i la mina d'aigua, tot al veïnat de Valldeix[14]. El venedor era el notari de Mataró Desideri Torras i Golorons.

Ca la Madrona era una senzilla masia que es va enderrocar fa uns deu anys quan es va construir el polígon industrial Mata-Rocafonda. Estava situada on actualment hi ha la indústria Curtits Montserrat, en la part alta del carrer Foneria. Desideri Torres havia comprat la masia, el 1804, a Josep Anton Caralt i Andreu, que l'havia adquirit el 1785. Altra vegada trobem una propietat dels Caralt que, com hem vist, eren uns

Sobreeixida de la mina de ca la Madrona, l'any 1929.
Fotografia Mn. Joan Colomer i Trinxer.
Col·lecció Adan i Ferrer. MASMM. Arxiu d'imatges.

Les dues peces de terra eren plantades de vinya i tenien una extensió de quatre i una i mitja quarteres, i estaven al paratge dit Santa Cília o Santa Cecília.

La mina d'aigua era molt important, i prenia l'aigua que havia estat de diverses masies de Valldeix, com can Torres, can Daviu, can Català i can Portell.

DARRERES COMPRES

L'any 1846 Biada compra les darreres propietats a Mataró, totes durant el mes de maig. La primera fou una vinya de tres quarteres i mitja que va comprar el 4 de maig[15]. Era situada a la zona coneguda com Ramoneda (actual polígon del Rengle), tocant a la riera d'Argentona i per dessota de la carretera.

Nou dies després, Biada compra una peça de terra al costat de l'anterior, de vuit quarteres, però erma[16]. Amb la compra obtenia una bona extensió de terra junta, onze quarteres i mitja, que comprenia tot el que ara és la indústria Procter & Gamble.

El 16 de maig Biada fa la darrera compra a Mataró, aquest cop al veïnat de Mata[17]. Era una vinya de vuit quarteres, situada a la Fornenca. En aquesta peça es va construir una casa el 1865, i immediatament la va vendre a Joan Sellés i Fàbregas. La casa actualment es coneix com a can Sellés.

IMPORT DE LES INVERSIONS

Cal destacar la important quantitat que Miquel Biada va pagar per totes aquestes propietats. En total foren 71.950 lliures, que en el quadre adjunt es poden veure desglosades (les 4.000 lliures de ca la Madrona incloïen les dues peces de terra i la vinya, a l'igual que el censal de 5.000 lliures que anava inclòs al preu del de 150 lliures).

VENDA DE LES PROPIETATS

Totes aquestes propietats van passar als tres fills de Miquel Biada, mercès al testament que aquest féu a Cuba el 1833, davant del notari Pedro Vidal Rodríguez. Els fills eren Miquel (el gran, nat a Mataró el 1816), Salvador (nat a Mataró el 1823) i Joan (nat el 1827 probablement a l'Havana).

Les primeres que van vendre foren les dues peces de la Ramoneda, que les comprà Joaquim Esquerra cap al 1851. Posteriorment, el 1861, varen permutar amb Dolors Perpunter la peça del torrent de l'Esperança per una altra adjunta a ca la Madrona[18]. Poc després venien la peça de la Fornenca a Ramon Móra[19].

La resta del patrimoni es va vendre en dues parts. La primera venda fou l'any 1865 (Horta Caralt, can Collut, ca la Madrona i les vinyes)[20]. Van ésser adquirides per Joan Abadal i Picañol, comerciant, i Magdalena Domènech i Delgè, cònjuges, veïns d'Arenys.

La darrera venda, el 1866, incorporà totes les propietats urbanes excepte la casa del carrer de Sant Antoni que Biada havia comprat al seu nebot[21]. En aquest cas, el comprador fou Josep Asensio i Andreu, del comerç, domiciliat a Barcelona, que també comprà els tres censals.

Enric Subiñà i Coll

NOTES.

1.- Arxiu Històric Comarcal de Mataró (=AHCM). Arxiu Notarial del districte de Mataró (=AN), notari Ramon Font, 31 juliol 1843.

2.- JAIME CASTELLVÍ I TODA, *Biografía de D. Miguel Biada Bunyol*, Comisión Local Pro Centenario Ferrocarril (Mataró 1947).

3.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 19 gener 1842.

4.- AHCM, AN, notari Desideri Torres, 25 maig 1842.

5.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 16 maig 1846.

6.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 24 desembre 1842.

7.- Arxiu de la Corona d'Aragó (=ACA), Arxiu Notarial de Mataró (=ANM), 888, notari Francesc Bronat, 7 novembre 1777.

8.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 14 juny 1841.

9.- Arxiu de Protocols de Barcelona (=APB), notari Miquel Martí Beya, 21 desembre 1899.

10.- AHCM, AN, notari Joaquim Sagarra, 22 gener 1843.

11.- AHCM, AN, notari Miquel Torner, 24 desembre 1843.

12.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 17 setembre 1844.

13.- AHCM, AN, notari Jaume Fins, 18 juliol 1844.

14.- APB, notari Ramon Torras, 14 juny 1845.

15.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 4 maig 1846.

16.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 13 maig 1846.

17.- AHCM, AN, notari Ramon Font, 16 maig 1846.

18.- AHCM, AN, notari Desideri Recoder, 5 juny 1861.

19.- AHCM, AN, notari Desideri Recoder, 13 juliol 1861.

20.- AHCM, AN, notari Joan Baptista Castellar, 2 desembre 1865.

21.- AHCM, AN, notari Josep Serra i Xifra, 23 març 1866.

FINQUES COMPRADES PER MIQUEL BIADA I BUÑOL

URBANES

Carrer	Tipus	Antic prop.	Compra	Preu	Nou prop.	Venda
Montserrat, 37	Casa-fàbrica	Joan Seda	1842/25/5	6.700 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
Sant Antoni, 20	Habitatge	Antoni Milan	1843/31/7		Joaquim Asensio	1866/23/3
Sant Antoni, 51	Casa-magatzem	José de Caralt	1840/24/12	2.250 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
Sant Agustí, 15	Habitatge	Bru Salvà	1843/24/12	1.930 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
Mercè, 1, 3 i 5	3 habitatges	José de Caralt	1840/24/12	4.325 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
Sant Antoni, 18	Habitatge	José Espín	1843/22/1	8.000 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
Sant Antoni	Habitatge	Francesc Viada	1844/17/9	5.000 ll		

RÚSTIQUES

Indret	Tipus	Antic prop.	Compra	Preu	Nou prop.	Venda
Fornenca	8 qres. vinya	Joan Aymerich	1846/16/5	750 ll	Ramon Mora	1861/13/7
Torrent Esperança	2,5 qres. vinya	Cayetana de Mata	1844/18/7	602 ll	Dolors Perpunter	1861/5/6
Sant Simó	4,5 qres. vinya	Cayetana de Mata	1844/18/7	1.815 ll	Joan Abadal	1865/2/12
Pedrera de la vila	9 qres. vinya	Cayetana de Mata	1844/18/7	2.925 ll	Joan Abadal	1865/2/12
Horta Biada	8 qres. horta	José de Caralt	1840/24/12	11.375 ll	Joan Abadal	1865/2/12
Can Collut	7 qres. horta	José de Caralt	1840/24/12	6.833 ll	Joan Abadal	1865/2/12
Ca la Madrona	3 qres. horta	Desideri Torras	1845/14/6	4.000 ll	Joan Abadal	1865/2/12
Santa Cília	4 qres. vinya	Desideri Torras	1845/14/6		Joan Abadal	1865/2/12
Santa Cília	1 qra. vinya	Desideri Torras	1845/14/6		Joan Abadal	1865/2/12
Valldeix	mina d'aigua	Desideri Torras	1845/14/6		Joan Abadal	1865/2/12
Santa Cília	1,5 qra. campa	Dolores Perpunter	1861/5/6	permuta	Joan Abadal	1865/2/12
Ramoneda	3,5 qres. vinya	Bàrbara Catà	1846/4/5	220 ll	Joaquim Esquerra	
Ramoneda	8 qres. campa	Jaume Monner	1846/13/5	2.000 ll	Joaquim Esquerra	

CENSALS

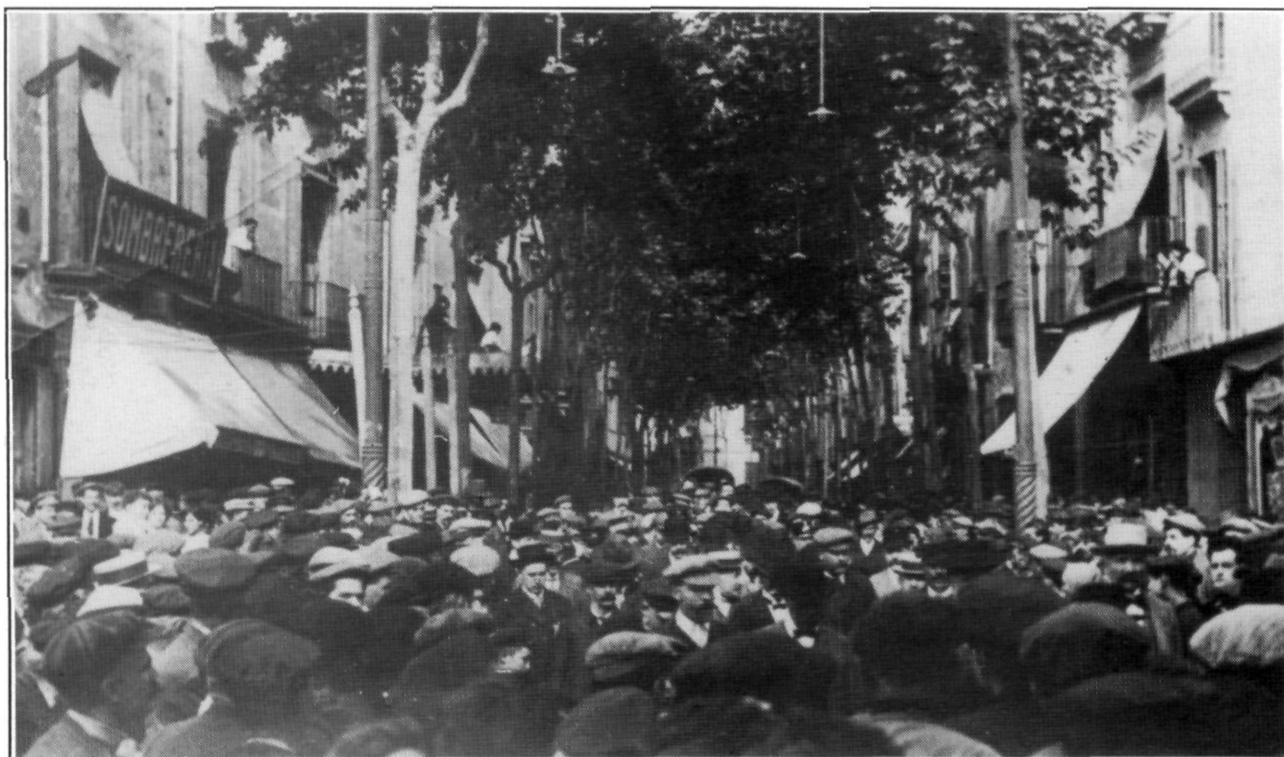
Mercè, 7 al 53	Censos	José de Caralt	1840/24/12	5.725 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
Tras Sta. Anna, 37	Censal (150 ll)	Rita Ysart	1841/14/6	7.500 ll	Joaquim Asensio	1866/23/3
	Censal (5.000 ll)	Rita Ysart	1841/14/6		Joaquim Asensio	1866/23/3

Avui, a la pregunta que formula el títol no sabríem trobar-hi cap sentit. Però no era així en uns determinats moments del començament d'aquest segle, de profunda divisió entre els sectors clericals i anticlericals de la localitat. L'autor ens relata els actes d'homenatge a Miquel Biada els anys 1910 i 1911, que ho exemplifiquen a bastament.

BIADA *VERSUS* LES SANTES?[1]

Essent alcalde de Mataró, de reial nomenament, el conservador Àngel Fàbregas i Sabater, a l'estiu de 1910, quan encara no s'havia potser apagat el ressò de la repercussió local, viscuda l'any anterior, dels fets de la Setmana Tràgica a Barcelona, la representació republicana a l'Ajuntament, amb Josep Sans Montaña al seu davant, va tenir la iniciativa de promoure a la ciutat la celebració del LXII aniversari de la inauguració de la ferrovia de Barcelona a Mataró, i de retre un homenatge al seu esforçat promotor, el mataroní Miquel Biada i Bunyol. Amb aquest objecte, va ser nomenada una comissió especial mixta («concejals», premsa i altres convidats) per a preparar unes festes a celebrar el dia de l'aniversari, el 28 d'octubre d'aquell mateix any.

Una gernació de mataronins omplint la Riera, durant els actes a honor a Biada, del dia 29 d'octubre de 1910. MASMM. Arxiu d'imatges.

Medalla d'argent encunyada el 1910 per a imposar als estendards dels cors que prengueren part a les festes a honor a Biada.
El dibuix de la primitiva estació del tren, el mateix tren i el sol resplendent, pot donar-nos una idea del decorat pintat per Joan Vila per al festival benèfic celebrat al teatre Euterpe, la nit del 28 d'octubre del mateix any.
(Museu de Mataró).

Per a donar més solemnitat a la commemoració, la comissió mixta demanà al conegut compositor i director, fill de la ciutat, Joaquim Cassadó, que residia a París i que ja havia guanyat molt renom en el camp de la música, que compongués un himne dedicat al tren. Ensems també demanà a Salvador Llanas i Rabassa, que era el director del *Diario de Mataró y su Comarca* –una publicació d'encuny conservador–, perquè escrivís en català la lletra de l'himne. No sabem què va passar, però se suposa que no pogué acceptar l'encàrrec a causa de pressions dels conservadors. D'aquesta manera, l'autor de la lletra acabà essent el també mataroní Santiago Vinardell i Palau, que ja destacava en les lletres i el periodisme.

El divendres 28 d'octubre tingueren lloc, doncs, les festes anunciades, que la premsa republicana titula no res menys que «Las fiestas del progreso». S'engalanaren les façanes de la Casa de la Ciutat, de l'Ateneu Obrer, de la societat recreativa Nueva Constancia i del Centre Federalista Radical. A les 9 de la nit al Teatre Euterpe (avui desaparegut, era al costat de la Presó), ple de gom a gom, s'hi celebrà una funció benèfica, consistent en unes representacions teatrals, recitals de cançons i de música. Precisament, un artista local, Joan Vila, va pintar un decorat representant l'antiga estació de Mataró amb la màquina primitiva i una al·legoria d'un sol que sortia amb la data del 28 octubre de 1848, i sobre els seus resplendors, com una silueta, la figura de Miquel Biada. Per primera vegada es cantà l'«Himne al Primer Ferrocarril qui crehuà terres

Col·locació de la placa a la casa del carrer de Sant Antoni, on visqué i morí Miquel Biada. Any 1910.
(Postal cedida pel Sr. Antoni Fàbregas i Maldonado).

hispàniques», a càrrec d'una massa coral formada pels cors mataronins La Perla, l'Armonia, la Walkyria, els Girondins i l'Orfeó Mataroní, sota la batuta del seu propi autor, Joaquim Cassadó.[2]

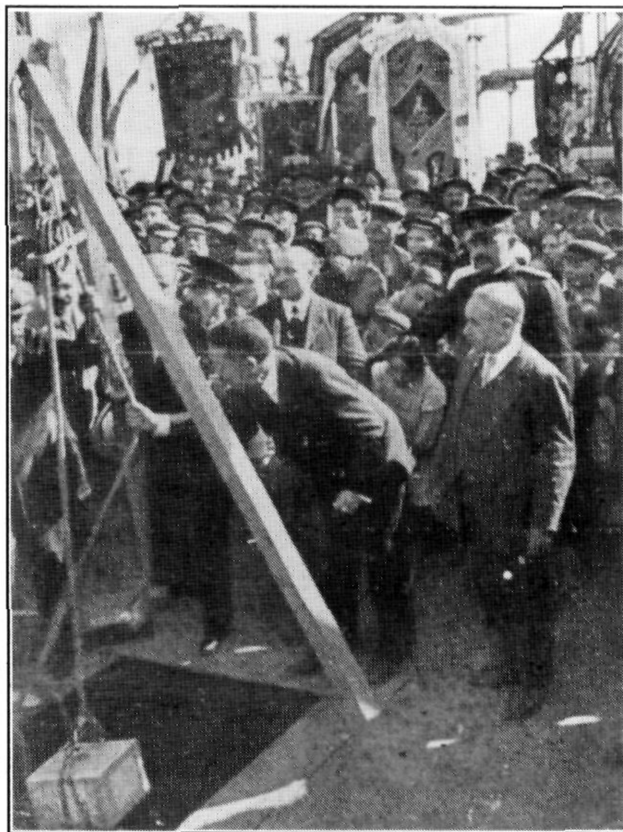
L'endemà, dissabte, a la nit, a la Casa de la Ciutat, tingué lloc un acte institucional, amb la participació de l'Ajuntament, autoritats, i l'assistència de nebots, néts i besnéts de Miquel Biada. El secretari municipal donà compte de com s'havia anat gestant la diada que se celebrava, i també hi digué unes paraules al·lusives el segon tinent d'alcalde, Antoni Cuadras Fargas. Però el que destacà d'una manera particular va ser el discurs que hi llegí el metge Manuel Guañabens i Vinardell, donant a conèixer el perfil biogràfic de Miquel Biada, els aspectes més destacats de la seva vida, de les seves activitats econòmiques, de l'etapa en terres americanes, i de la participació que havia tingut a fer possible la realitat de la primera ferrovia hispànica[3]. A continuació s'imposà una medalla de plata a cadascun dels estandards dels cinc cors que havien col·laborat en les festes[4]. Els estandards sortiren al balcó de la Casa de la Ciutat, i en presència d'una gran gernació s'interpretà per segona vegada l'himne del primer ferrocarril, ara dirigit per un professor local, Antoni Fors, mentre l'Ajuntament obsequiava els invitats i la família Biada, que assistien als actes. El periodista de la jornada posa èmfasi en el fet que els Biada agraïssin el fet d'haver-se resolt «la injusticia que se hacía a su abuelo, ya que hasta hoy se le tenía poco menos que olvidado».

L'endemà, diumenge, amb l'assistència de les autoritats i d'un nombrós públic, hom descobrí una placa a la façana de l'edifici núm. 18 del carrer de Sant Antoni, casa en la qual visqué uns anys i on va morir Miquel Biada[5]. Després, la comitiva es traslladà davant l'edifici de l'estació de tren, aleshores recentment estrenada, on s'inaugurà una placa al·lusiva a la commemoració que se celebrava[6]. No cal dir que en ambdós actes es tornà a cantar l'himne del ferrocarril, «i el monstre, i el monstre de vapor crehuà la terra, creuà la terra...», anaven repetint els cantaires, per més que la màquina de tren ja era una cosa habitual, que no feia por a ningú. En tornar a la Casa de la Ciutat, manifestants i cors foren acomiadats des del balcó, amb un visca a Biada, donat pel segon tinent d'alcalde, Antoni Cuadras.

A part del programa dels actes, també s'editià un àlbum (en realitat un fullet) commemoratiu de l'homenatge a Miquel Biada, amb diversos gravats i els retrats de les personalitats relacionades amb l'esdeveniment i la festa.[7]

A fora de Mataró, les festes a honor de Miquel Biada trobaren ressò a periòdics com *Las Noticias*, de Barcelona, que se n'ocupà diversos dies, i àdhuc a l'*ABC* de Madrid.

I ara ve la qüestió referent al títol que hem posat a aquestes ratlles. El *Diario de Mataró y su Comarca*, que ja hem dit que era sota la influència del sector conservador de la ciutat, a l'edició del 27 d'octubre, es va limitar a publicar dins la cartellera dels espectacles públics, al costat dels programes dels cinemes, el del festival benèfic que s'havia de celebrar l'endemà al Teatre Euterpe, sense indicar per a res que s'emmarcava dins de les festes homenatge a Miquel Biada. A l'edició del 28 d'octubre no va publicar absolutament res sobre els actes celebrats ni sobre la festa en general. I és que, segons llegim a la del 31 del mateix mes, no s'havien volgut associar d'una manera deliberada a la festa, pel fet que la consideraven com un *ballon d'essai*, per a provar la predisposició dels mataronins per celebrar cada any una festa el 28 d'octubre i, pel cas de resultar favorable, traslladar la festa major a aquesta data, «sustituyendo asi el culto que todos los años tributamos a nuestras ínclitas patronas las santas Juliana y Semproniana por el culto a la ma[t]rona de hierro del siglo XIX».

Col·locació de la primera pedra al monument a Miquel Biada l'any 1911 (de *La Actualidad*).

No cal dir que en successives edicions ambdós periòdics defensaren llurs posicions i es desqualificaren mútuament, aprofundint encara més la separació entre els dos sectors antagònics. Heus ací, doncs, explicat el motiu de l'abstenció per part d'un sector de mataronins a cooperar amb aquells actes que s'acabaven de celebrar a la ciutat.

L'any següent, 1911, es tornà a commemorar a Mataró l'aniversari del primer ferrocarril, a cura també d'una comissió mixta. Aquesta vegada el gruix de la festa anava relligat amb una concentració a la ciutat de societats corals de tot Catalunya. Començà el 28 al migdia amb un concert de la Banda Municipal –que precisament s'estrenava aquell dia– davant la casa consistorial, i a la nit tingué lloc al mateix lloc un festival de cors de la localitat i l'esmentada banda, mentre que hom col·locava un retrat de Miquel Biada en un saló municipal.

L'endemà, diumenge, al matí, les autoritats, cors i un públic nombrós es traslladaren al carrer de Sant Felicià, on, enfront del carrer de Sant Antoni, al costat de la via del tren, s'hi posà la primera pedra d'un monument que havia d'erigir-se a la memòria de Miquel Biada. Segons el programa, l'acte s'havia de cloure amb l'himne al primer ferrocarril.

Aquí acabaren pròpiament els actes en commemoració del 28 d'octubre i de Biada, i encara que a la tarda la festa continuà al parc va ser dedicada més pròpiament a Josep Anselm Clavé, l'impulsor de les societats corals del seu temps. Presidida per autoritats locals i de Barcelona, amb l'assistència d'Aurea Rosa Clavé, la filla de Clavé, i Carles Ferrer i Clavé, nét del mestre, s'hi comptaren en total 63 estandards de societats catalanes de cantaires, que a la premsa liberal li agradava de qualificar de «hijos del trabajo» o de «cantores de nuestras glorias patrias». Als jardins del mateix parc hom inaugurà un bust de Clavé, i Carles Ferrer rebé una batuta de mans de la seva mare. Com era habitual en aquests casos, els cors entonaren el *Gloria a España*, que dirigí el propi Carles. Acabat l'acte, els representants de noranta-un cors, reunits a la Casa de la Ciutat, compliren amb l'altre objectiu de la jornada –promogut per la comissió Pro-Clavé mataronina–, que era demanar la diputació provincial que adquirís la propietat literària musical d'Anselm Clavé, amb l'objecte que el poble fos el propietari del tresor artístic llegat pel gran mestre, segons llegim a la proposta.

Segons el programa dels actes, i malgrat que els mitjans de comunicació no ho recullin, suposem que les festes acabaren amb un castell de focs a la platja, davant el carrer de Sant Antoni, com s'anunciava en el mateix programa, generosament sufragats pel diputat del districte.

El *Diario de Mataró y su Comarca* del dia següent a la festa, hi va fer el buit més impressionant, en no donar-ne ni la més mínima notícia. Per a l'òrgan conservador, es veu que res no havia passat aquell dia digne de ressenyar ni cap acte no s'havia celebrat a la ciutat.

Inauguració del monument a Clavé al parc municipal l'any 1911 (de *La Actualidad*).

En canvi *El Nuevo Ideal*, l'òrgan dels republicans, i tribuna anticlerical, en l'edició del 3 de novembre següent, ultra ressenyar el actes que s'havien celebrat, posa èmfasi en el fet que una part de mataronins s'haguessin abstingut de participar-hi, i no s'està de dir: «De estos los hay que no pueden asistir dada su idiosincracia en fiestas eminentemente populares y menos si no hay la presencia del cura en todas la ceremonias». D'aquesta manera

els republicans se les emprenien contra tots els que, segons ells, eren sempre els mateixos que posaven obstacles a «todo lo que simboliza amor y progreso».

* * *

Als anys propers següents no es tornaria a festejar la data del 28 d'octubre a Mataró. Caldria esperar fins a 1922, però aleshores els condicionants político-socials ja havien canviat. Allò que romandria de tota aquella faramalla va ser el bust de Clavé al parc municipal, la placa a la casa del carrer de Sant Antoni i la de l'estació de tren. Quant al monument, no s'arribà a aixecar. Precisament, l'any 1969, en construir-se el pas soterrani, el popular «cargol», que travessa la carretera N-II, va ésser exhumada la primera pedra que hi havia estat col·locada l'any 1911. Tots plegats són avui uns muts testimonis d'uns actes i d'unes festes que, per la concurrència de gent que hi va participar i el ressò que assoliren, van poder fer creure a un sector social mataroní que, si arriba a continuar amb l'èxit inicial, tal vegada podrien arribar a suplantar la diada de les Santes, com a festa major de la ciutat.

Joaquim Llovet

NOTES.

1.- Fonts consultades: *Diario de Mataró y su Comarca*, octubre 1910 i 1911; *El Liberal*, octubre 1910, novembre 1911; *El Nuevo Ideal*, novembre 1910 i 1911; *La Actualidad*, 31 octubre 1911; Arxiu Municipal de Mataró (=AMM), Gob. 507 (documentació pertanyent a les festes de Miquel Biada dels anys 1910 i 1911).

2.- La comissió mixta encarregà a Miquel Bartrons, músic, la confecció de cinquanta còpies de la partitura d'aquest himne, a càrrec de l'Ajuntament; avui se'n conserven alguns exemplars a AMM, Gob 507, esmentat abans, i al Museu Arxiu de Santa Maria, fons musical.

3.- El treball llegit per Guañabens li serviria cinc anys després com a base de l'opuscle: *Biografia d'En Miquel Biada i Bunyol*, editada a l'ocasió de l'acte de la col·locació del retrat de Miquel Biada a la Galeria de Catalans Il·lustres de l'Ajuntament de Barcelona.

4.- Sobre aquestes medalles, vegeu JOSEP ROVIRA I PUIG, «Catàleg de la medallística del Carril de Mataró. 1848-1998», a *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 61 (Mataró 1998), p. 40-41.

5.- La placa diu: «En esta casa vivió y murió D. Miguel Biada, activo propulsor del primer ferro-carril de España.- Mataró a su hijo.- 1848-1910».

6.- El seu text és: «El Ayuntamiento a 28 de octubre de 1910.- Para conmemorar la inauguración del primer ferrocarril de España en 1848 y a la memoria de su iniciador, el ilustre mataronés D. Miguel Biada».

7.- Segons la premsa, als aparadors de la casa Soler de la Riera, coneguda per «Teresa de las telas», s'hi exhibí un quadre amb les fotografies d'aquest àlbum i de les làpides, i les medalles de plata commemoratives, «con un lazo de seda con los colores de la bandera nacional», que atregué molts curiosos.

El Dr. Fèlix Castellà i Nunell (1877-1962), prevere mataroní, persona de gran cultura i excel·lent llatinista, l'any 1948, el del centenari del tren, va redactar les llegendes de la medalla commemorativa, emesa per la Comissió del Centenari de Mataró.

A manera d'homenatge al Dr. Castellà, reproduïm un article seu, publicat a la revista *Mvsev*, circular per als socis de la Secció d'Història i Arqueologia del Museu Municipal de Mataró, en el número extraordinari d'octubre de 1948, dedicat als cent anys del primer ferrocarril.

L'article evoca, de manera poètica, la reacció del món mariner –la gavina simbolitza els seus vaixells– enfront de l'arribada del tren –que seria el cocodril– i els efectes de la industrialització.

LA GAVINA I EL COCODRIL

En arribar el carril a l'estació de Mataró, el dia 28 d'octubre de 1848, pità fort, com el renill que dóna el corcer en senyal de triomf a l'assolir la meta, i la pitada sotraguejà un grup de capitans i patrons, habituals contertulis de la nostra platja. No perquè ignoressin del tot allò que era un ferrocarril, ni neguessin els seus avantatges, sinó perquè estaven convençuts que els seus vaixells anaven a desaparèixer. Dos anys feia que Miquel Biada anava explicant-los-hi pacient i continuadament.

Miquel era corpulent, de coll curt i testa rodona, amb ampla frontera. Vestia de negre, color que permetia de lluir més la petxera emmidonada, llisa i lluent com l'escut d'una sèpia, una corbata de *soie* negra li voltava el coll amb flotants llaços, i una leontina d'or, ensenya de l'autèntic americà, li penjava de l'ermilla. Els contertulis vestien més humilment. Calces de tapa, espardenya o botes, un capot d'Esmirna a l'hivern, i camisa de frare, però sempre, hivern i estiu, llarga faixa entortolligada amb cinc voltes a la cintura, perquè en la faixa s'hi guardaven la pipa, la petaca, el mocador, l'esca i la clau de sota-proa; els diners els guardava la patrona. Un dia Biada, en el fort de l'arenga, els féu baixar al rompent de les ones, i estenent el braç apuntà a Montjuïc, dibuixà un arc resseguint la costa, i els digué «una doble línia de ferro enfilarà de Barcelona a Mataró tots aqueixos pobles; serà línia d'or, perquè iniciarà una nova època de prosperitat i civilització». En Miquel Biada morí.

Els arguments del propulsor del ferrocarril eren molt convincents, emperò, no persuasius. Hi havia entremig un problema de sentimentalisme. Canviaria la faç de la platja, el tràfec pararia, tota la vida marinera fossilitzaria. En aquells dies més de tres-centes barques varaven, treien, com gavines que van i vénen. Com en una petita ciutat lliure, aquí, en la platja, la Duana, la Confraria, l'Escola de Nàutica, el cobert de la Fragata, el magatzem de l'Almadrava, les Drassanes, la cort dels bous i magatzems, molts magatzems, i en els carrers propers, corders, can Ximenes, Mons, entrades de salar, boters, la casa de fer veles, distingint-se la de can Castany. Però aquesta descripció resulta freda, estampada. Més important era la seva vida, el moviment incessant, el tràfec dels milers d'elements que entraven en joc. Segons les estacions o temporades, armar xarxes, tirs, pintar barques, remendar, de la casa a la barca, portar nanses, palangres, rodells, suros, pedres, pals, rems, veles. El paroxisme del tràfec era a la tardor, a l'armar per anar al bou, tenint en compte que algunes parelles anaven a Cadis, a Alacant, a Palamós, a Roses... Els falutxos d'en Moscaroles

i de l'Estol resseguien tota la costa de Llevant i el d'en Pulindo s'atreví fins a Tràpani i Trieste. Fondejaven de temps en velers de gran calat.

Ompliríem llargues quartilles si volguéssim descriure les escenes emocionants, pintoresques i complicades de la vida marinera en tot el que fa referència a les calades, al desembarcament del peix i, sobretot, d'una manera particular, les escenes de treure les barques en dies de borrasques i tormenta. L'ambient del tros de platja era totalment diferent del de la ciutat. L'aire tenia un sabor concentrat de milers d'olors i de fragàncies, de quitrà, d'alga, de pesca salada, d'espart, de fusta resseca, i, en certes hores, d'olor d'olla de bacallà amb patates, condimentat amb el clàssic allioli, plat únic, però sempre saborós, insubstituïble, i mai avorrit.

Per a tota aquella gent marinera i pescadora el veler era respecte del tren, el que avui és el cavall respecte a l'auto.

Donava gust de sentir les facècies, les grotesques comparacions i flastomies d'aquella gent. Deia un «un dia que aqueix animal tregui un sol peu fora de la via, tot ell se n'anirà a la carraca». I un altre «apar aqueixa màquina un elefant amb la trompa enlaire», «Ai –deia un tercer– el dia que se li rompi la braga, embestirà la mateixa ermita de Sant Simon». Per a ells el tipus del *salero*, de l'elegància i de l'audàcia era *La Curra*, un fragató, el darrer construït a les nostres drassanes.

* * *

Era el dia 28 d'octubre de 1848. Bufava rabiós el gargal, estufant la mar, que donava magestuoses voltes fent cargolar les ones com bluques i rínxols que, de tros en tros, es despentinaven deixant randes d'escuma. Era en aquella hora seròtina, quan el sol va escondint-se darrera les nostres muntanyes amb lluïssors d'aram brunyit i la platja, barques i cases apareixen emvernissades amb mel.

La Curra, que navega cap a llevant, anava voltejant i saltant d'una cresta a l'altra, esbogerrada, amb cruiximent de madiços i turgents, les veles tinguent gonflades com els pits d'un atleta. Davant de l'estació ovira la màquina del tren, que reposa i que encara tira enfora el fel de la fumarada. *La Curra*, enxerinada, a tot drap, d'una bordada, amb el bec de la proa, toca la sorra, i mulla el cap del bataiol en el mar.

L'esglai deixa astorats els vells navegants. «Què fa aquesta boja?». *La Curra* gira veles i, riallera, ufanosa de la gesta, s'enfila cap a l'horitzó perdent-se en la fosca, perquè el sol s'havia ja aclucat. I el patró Pulindo, exclama «Jamai aquesta marmota del carril podrà igualar en gràcia i atreviment la gesta de la nostra *Curra*». El cor i la vida tota dels patrons i mariners, quedaren tancats dins la bodega d'aquell veler, que no tornà a farolejar davant de la nostra platja.

Fèlix Castellà i Nunell

NOTA BIOGRÀFICA DEL DR. FÈLIX CASTELLÀ I NUNELL

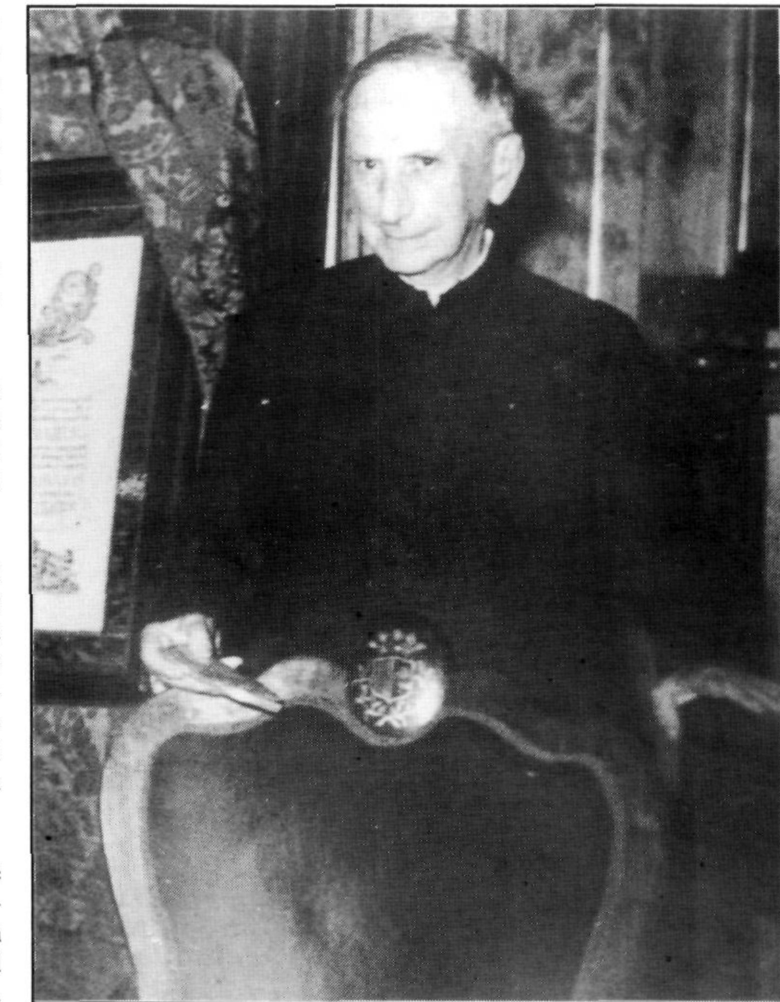
El Dr. Fèlix Castellà i Nunell, prevere, el capellà de cal petit Panna, en el llenguatge dels mariners i pescadors mataronins del seu temps, va néixer a Mataró, a baix a mar, el 13 de març de 1877, en la casa familiar del capdavall del carrer de Sant Pere.

La família Castellà havia estat vinculada als oficis del mar des de moltes generacions. El seu propi pare era pilot.

Després de finalitzar els estudis a Santa Anna va entrar al seminari de Barcelona, va rebre l'ordenació sacerdotal el 13 d'octubre de 1901, i es doctorà en Teologia l'any 1903.

El mateix any 1903 va ésser nomenat vicari de Santa Maria de Mataró, càrrec que exercí fins al febrer de 1913, quan va ésser designat ecònom de Sant Pere de Terrassa. Però la seva voluntat era de residir a Mataró i, per això, dos mesos després, obtenia un benefici a Santa Maria i tornava a la seva ciutat, on s'instal·laria definitivament.

Des d'aleshores exerceix de prevere a Santa Maria, col·labora en els actes litúrgics, celebra missa, generalment de bon matí, administra sagraments i és consiliari d'associacions i comunitats religioses. Durant molts anys va ésser *capellà de les Santes*.

El Dr. Fèlix Castellà i Nunell, l'any 1952, en un acte d'homenatge al Saló de Plens de la Casa de la Ciutat de Mataró.

El Dr. Castellà, intel·lectual de vasta cultura i llatinista excel·lent, era, però, per sobre de tot, un home popular, que exercia de mataroní ancorat en les seves arrels marineres. Tot i que va publicar diversos articles i biografies, en realitat no li agradava escriure. Valorava més la paraula. La seva conversa era sempre interessant pel que sabia, pel que explicava, per les anècdotes de tota mena que contava. I, a més, era un empedreït consumidor de rapè.

Com hem dit més amunt, l'any 1948, el del centenari del tren, va redactar les llegendes de la medalla commemorativa, emesa per la Comissió del Centenari de Mataró.[1]

Morí als vuitanta-cinc anys, el 10 de maig de 1962, a la seva casa del carrer de Sant Pere, la casa on havia nascut i viscut.

M. S. i P.

NOTA.

1.- Aquestes llegendes són: A l'anvers, *Michael Biada et Bunyol / Barcinonem cum Matarone via ferrea coniunxit strenuus propulsor / 1789.1848*, és a dir: Miquel Biada i Bunyol, esforçat propulsor, va unir Barcelona amb Mataró per mitjà de la via fèrria. Al revers: *Indefesse curante Biada per Hispanae ditiones prima serpsi / 1848-1948*, això és: Gràcies a l'incansable esforç de Biada, vaig ésser la primera a recórrer les terres hispàniques (medalla núm. 4 del «Catàleg de la Medallística del Carril de Mataró», de Josep Rovira i Puig, *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 61 (abril 1998).

Als FULLS/61 del passat mes d'abril iniciàvem la publicació del catàleg de la medallística del Carril de Mataró, redactat per Josep Rovira i Puig, a partir de la seva col·lecció.

Avui continua en una segona part, que inclou les peces encunyades fins a l'any 1996. És previst que una tercera i última part, a publicar properament, incorpori les edicions del cent cinquantè aniversari de la inauguració del primer tren peninsular.

CATÀLEG DE LA MEDALLÍSTICA DEL CARRIL DE MATARÓ 1848-1998 (2)

Al llarg de la història, tots els pobles han viscut o viuen moments cabdals dins del seu desenvolupament que, en major o menor grau, poden marcar el seu esdevenidor, tant en sentit positiu com negatiu.

Mataró no ha estat pas una excepció. Enguany celebrem la commemoració d'un dels més importants esdeveniments que han marcat positivament la vida de la ciutat els darrers cent cinquanta anys, la gran creació d'aquell mataroní il·lustre que fou en Miquel Biada i Bunyol, que amb gran visió de futur aconseguí de portar a bon fi el seu somni d'unir amb el ferrocarril el seu Mataró natal i la capital de Catalunya.

Avui els antics símbols heràldics dels pobles, viles i ciutats són complementats amb altres símbols més representatius a nivell popular. Així veiem Barcelona simbolitzada per les torres de la Sagrada Família, Granollers per la Porxada, Martorell pel seu Pont del Diable, i de la mateixa manera moltes altres poblacions de Catalunya. I Mataró, amb justificació, ha entrat en aquest camp amb la representació del seu carril, imatge repetida en marques d'empreses i símbols d'entitats.

D'acord amb el costum, arrelat de segles, de commemorar els esdeveniments més notables de cada moment amb l'encunyació d'una medalla, el primer carril tingué la seva, creada, gravada i encunyada a la ceca de Barcelona, i editada en bronze, argent i or. Aquesta primera medalla va iniciar una llarga llista de commemoracions metàl·liques en forma de medalla i també en altres formats, ensenyes, xapes, plaquetes, getons, clauers, monedes, etc..., que l'amic Josep Rovira i Puig ha recopilat i catalogat en un treball gairebé exhaustiu, treball que serà de gran utilitat per als historiadors d'ara i del futur que vulguin glossar la figura d'en Miquel Biada i del seu carril.

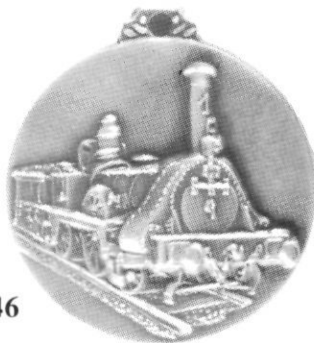
Aquest treball de catalogació té un remarcable interès històric i imple un buit fins ara no documentat. Per això cal agrair el treball d'en Josep Rovira i Puig, que incorpora fins i tot les peces més senzilles i recents per tal d'obtenir el recull més complet possible, que avui ofereix a la consideració dels seus conciutadans i de tota Catalunya.

Ramon Borràs i Costa

MEDALLA variant Núm. 45

(1983)
Medalla : De l'Institut Politècnic Miquel Biada; seguint la mateixa pauta i dimensió anterior núm. 44.
A/. : Mateix anterior
R/. : Sense encunyar
*Material : Coure

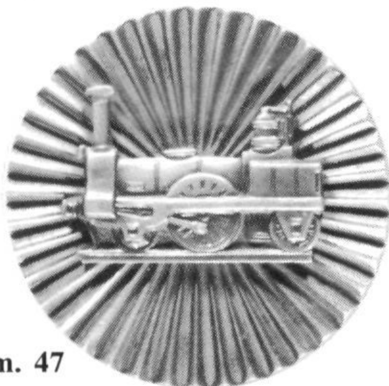

MEDALLA Núm. 46

1984
Medalla : Commemorativa del 25 aniversari dels components de la Dinovena Promoció en els Ferrocarrils (FFCC). Barcelona.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró a dreta.
R/. Llegenda: XIX / PROMOCIÓN / FF.CC. / 1959-1984
Editor : Els integrants d'aquesta Promoció.

Fabricant : M. Pujol. Barcelona.
Dimensió : 41 x 45 mm (penjoll allagrimat).
*Material : Coure
* » Llautó platejat
* » Argent

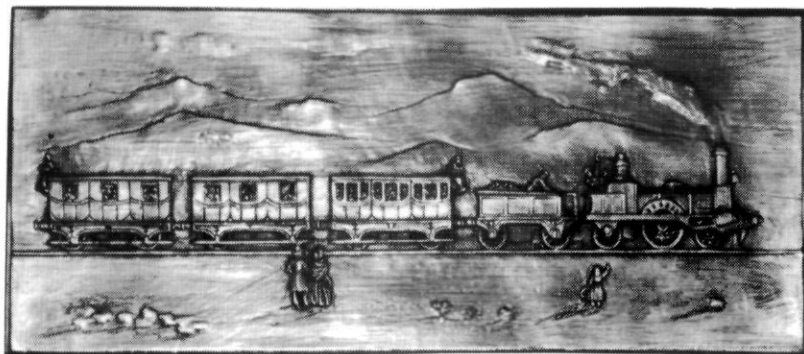

MEDALLA Núm. 47

(1984)
Medalla : A la memòria de la primera màquina de vapor que circulà a Catalunya.
A/. Símbol : Primera màquina inaugural de nom la Mataró, en direcció a esquerra; estries al seu voltant.

R/. Llegenda: PRIMERA LOCOMOTORA QUE CIRCULÀ CATALUNYA / LA MATARÓ.
Fabricant : M. Pujol. Barcelona.
Diàmetre : 50 mm
*Material : Llautó platejat

PLAQUETA Núm. 48 (r)

(1984)
Plaqueta emmarcada: Primer tren d'Espanya, Barcelona a Mataró, 1848.
A/. Símbol : Relleu de l'època; panoràmica amb les muntanyes i el carril de Mataró en marxa a dreta.
Dimensió : 340x145 mm (rectangular)
*Material : Coure
* » Coure platejat
Nota : Fotografia reduïda.

MEDALLA Núm. 49

(1985)

Medalla : Representativa de l'Associació de Pares de l'Institut Politècnic Miquel Biada.
A/. Símbol : Monograma de l'Institut, I.P.M.B.
Llegenda : ASSOCIACIÓ DE PARES. / INSTITUT POLITÈCNIC; al centre CENTRE MPAL. / M. BIADA.

R/. Símbol : Escut i corona de la ciutat Mataró.
Llegenda : MATARÓ.
Editor : Associació de Pares de l'Institut Politècnic Miquel Biada. Mataró.
Fabricant : Indústries Zamak. Màlaga.
Dimensió : 39 x 45 mm (penjoll allagrimat)
*Material : Zamac courat

MEDALLA Núm. 50

(1987)

Medalla : Obsequiada al personal, en atenció a la vida ferroviària.
A/. Símbol : Primera màquina i tènder que circulà a la Península a dreta.
Llegenda : DELEGACIÓN DE MATERIAL MOTOR. / BARCELONA CONDAL.

R/. Símbol : Corona reial i orla.
Editor : Tallers de Sant Andreu de RENFE. Barcelona.
Fabricant : Trofeus Atenas. Barcelona.
Diàmetre : 60 mm
*Material : Zamac courat

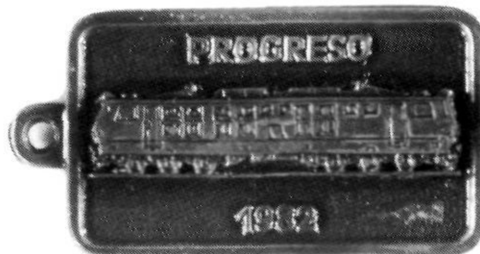
PLACA Núm. 51 (r)

(1987)

Placa : Honor a Miquel Biada impulsor del primer camí de ferro de Barcelona a Mataró.
A/. Símbol : Escut de la població de Cabrera.
Llegenda : CARRER / MIQUEL BIADA.
Editor : Ajuntament de Cabrera de Mar.

Fabricant : Vila. Barcelona.
Dimensió : 700 x 245 mm (forma rectangular).
*Material : Ferro
Esmalt : Castany i crem
Nota : Fotografia reduïda.

MEDALLA Núm. 52

(1988)
Medalla : Representativa de la Fundació al progrés del ferrocarril.
A/. Símbol : Primera màquina i tènder que circulà a la península Ibèrica a dreta.
Llegenda : FUNDACIÓN / 1848.
R/. Símbol : Moderna màquina elèctrica a esquerra.
Llegenda : PROGRESO / 1982.
Editor : Tallers de Sant Andreu de RENFE. Barcelona.
Fabricant : Trofeus Atenas. Barcelona.
Dimensió : 32 x 62 mm (penjoll rectangular).
*Material : Zamac courat
* » Zamac platejat

MONEDA Núm. 53

1988
Moneda : Commemorativa del 140 aniversari; emissió als Mitjans de Transport-Ferrocarril.
A/. Símbol : Tren inaugural a esquerra.
Llegenda : 140 ANIV. DEL 1er FERROCARRIL ESPAÑOL 1848-1988. / PLATA FINA 1 OZ 0'999. / BARCELONA-MATARÓ.
R/. Símbol : Escut de la República de Cuba amb l'estrella de la llibertat i orla.
Llegenda : REPÚBLICA DE CUBA. 10 PESOS. / BANCO NACIONAL DE CUBA.
Editor : Banco Nacional de Cuba.
Fabricant : Casa de Moneda de Cuba. L'Havana.
Diàmetre : 38 mm
*Material : Argent
Bibliografia: *World Coins* (Cuba 1993), p. 206.

MONEDA Núm. 54

1988
Moneda : Commemorativa del 140 aniversari; emissió als Mitjans de Transport-Ferrocarril.
A/. Símbol : Tren inaugural a esquerre.
Llegenda : 140 ANIV. DEL 1er FERROCARRIL ESPAÑOL 1848-1988. / PLATA FINA 2 OZ 0'999. / BARCELONA-MATARÓ.
R/. Símbol : Escut de la República de Cuba amb l'estrella de la llibertat i orla.
Llegenda : REPÚBLICA DE CUBA. 20 PESOS. / BANCO NACIONAL DE CUBA.
Editor : Banco Nacional de Cuba.
Fabricant : Casa de Moneda de Cuba. L'Havana.
Diàmetre : 45 mm
*Material : Argent
Bibliografia: *World Coins* (Cuba 1993), p. 233.

MONEDA Núm. 55

1989
Moneda : Commemorativa del 140 aniversari; emissió als Mitjans de Transport-Ferrocarril.
A/. Símbol : Tren inaugural a esquerra.
Llegenda : 140 ANIV. DEL 1er FERROCARRIL ESPAÑOL 1848-1988. / BARCELONA-MATARÓ / 1989.
R/. Símbol : Escut de la República de Cuba amb orla d'alzina i llorer.

Llegenda : REPÚBLICA DE CUBA. 1 PESO.
Editor : Banco Nacional de Cuba.
Fabricant : Casa de Moneda de Cuba. L'Havana.
Diàmetre : 30 mm
*Material : Crom-níquel
Bibliografia: *World Coins* (Cuba 1993), p. 274.

MONEDA Núm. 56

1989
Moneda : Commemorativa del 140 aniversari; emissió als Mitjans de Transport-Ferrocarril.
A/. Símbol : Tren inaugural a esquerre.
Llegenda : 140 ANIV. DEL 1er FERROCARRIL ESPAÑOL 1848-1988. / ORO FINO 1/2 OZ 0'999. / BARCELONA-MATARÓ / 1989.
R/. Símbol : Escut de la República de Cuba amb l'estrella de la llibertat i orla.

Llegenda : REPÚBLICA DE CUBA. 50 PESOS. / BANCO NACIONAL DE CUBA.
Editor : Banco Nacional de Cuba.
Fabricant : Casa de Moneda de Cuba. L'Havana.
Diàmetre : 25 mm
*Material : Or
Bibliografia: *World Coins* (Cuba 1993), p. 315.

MONEDA Núm. 57

1989
Moneda : Commemorativa del 140 aniversari; emissió als Mitjans de Transport-Ferrocarril.
A/. Símbol : Tren inaugural a esquerre.
Llegenda : 140 ANIV. DEL 1er FERROCARRIL ESPAÑOL 1848-1988. / ORO FINO 1 OZ 0'999. / BARCELONA-MATARÓ / 1989.
R/. Símbol : Escut de la República de Cuba amb l'estrella de la llibertat i orla.

Llegenda : REPÚBLICA DE CUBA. 100 PESOS. / BANCO NACIONAL DE CUBA.
Editor : Banco Nacional de Cuba.
Fabricant : Casa de Moneda de Cuba. L'Havana.
Diàmetre : 32 mm
*Material : Or
Bibliografia: *World Coins* (Cuba 1993), p. 318.

58

MEDALLA Núm. 58

(1989)
Medalla : Sèrie de Locomotores d'Espanya.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró en marxa a dreta.
Llegenda : LOCOMOTORA MATARÓ.
R/. Llegenda: LOCOMOTORAS DE ESPAÑA. SERIE A. Nº 1. Al centre LA 1ª LÍNEA / FERROVIARIA DE LA / PENÍNSULA FUE ENTRE / BARCELONA Y MATARÓ / Y LA INAUGURO ESTA / LOCOMOTORA EL 28-10-1848. / CONSTRUCTOR JONES Y POTTS / DE INGLATERRA. / EN 1948 LA MAQUINISTA / CONSTRUYO UNA REPLICA / QUE TODAVIA SE / CONSERVA. / MATARÓ.
Editor : M. Pujol. Barcelona.
Fabricant : Mateix editor.
Diàmetre : 50 mm
*Material : Coure
* » Coure platejat

MEDALLA Núm. 59

1989
Medalla : Commemorativa del 25 aniversari dels components de la Sisena Promoció dels Sapadors Ferroviaris. Barcelona.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró a dreta.
R/. Llegenda: XXV / ANIVERSARIO / 6ª PROMOCIÓN / ZAPADORES / FERROVIARIOS / 1964-1989.
Editor : Els integrants d'aquesta Promoció.
Fabricant : M. Pujol. Barcelona.
Dimensió : 41 x 45 mm (penjoll allagrimat).
*Material : Llautó platejat

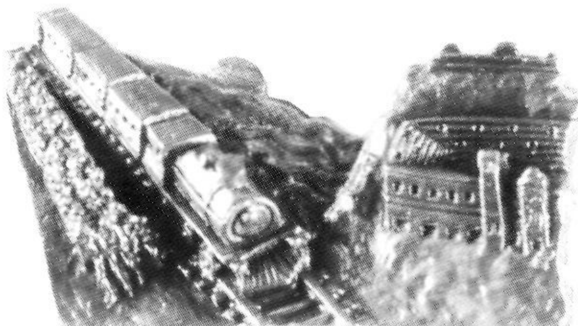

MEDALLA Núm. 60

(1989)
Medalla : A la memòria del Primer Ferrocarril d'Espanya.
A/. Símbol : Carril de Mataró a dreta.
Llegenda : 1er FERROCARRIL / D'ESPANYA / ANY 1848. A l'exerg BARCELONA / MATARÓ.
R/. Símbol : Emblema entitat editora.
Llegenda : A.E.C.C. / MATARÓ.
Editor : Associació Esportiva del Cercle Catòlic. Mataró.
Fabricant : Anna-dos. Premià de Mar.
Dimensió : 39 x 52 mm (penjoll allagrimat).
*Material : Zamac courat

MEDALLA Núm. 61

(1989)
Medalla : A la memòria del Primer Ferrocarril d'Espanya.
A/. Símbol : Carril de Mataró a dreta.
Llegenda : 1er FERROCARRIL / D'ESPANYA / ANY 1848. A l'exerg BARCELONA / MATARÓ.
R/. Símbol : Escut i corona de la ciuta de Mataró.
Llegenda : MATARÓ.
Editor : S'atribueix a Mataró.
Fabricant : Maragui. Vilassar de Dalt.
Dimensió : 39 x 52 mm (penjoll allagrimat).
*Material : Zamac courat.

MEDALLA Núm. 62

1990

Medalla trofeu : Tretzena Marató de Catalunya; recorregut de Mataró fins a l'Estadi Olímpic de Montjuïc.

A/. Símbol : Tren a dreta baixant en direcció Mataró a Barcelona; tram de la primera línia del Ferrocarril dels Països Catalans. Els atletes de la cursa, mar, sol, castell i l'Estadi Olímpic.

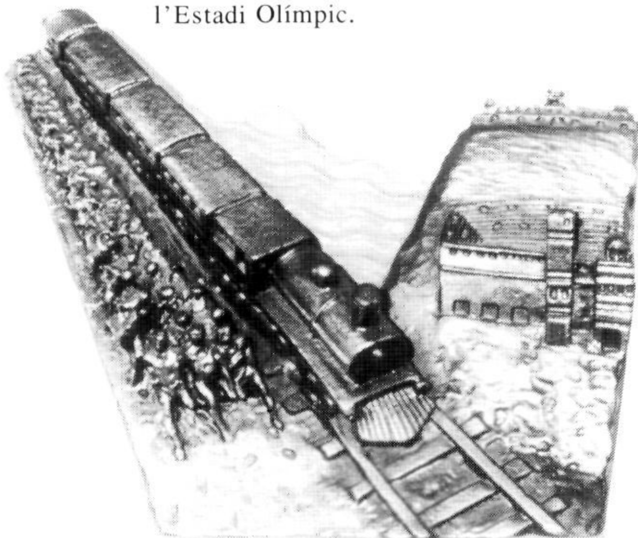
R/. Llegenda: XIII / MARATHON CATALUNYA / BARCELONA 90 / GRAN PREMI S.E.A.T. / 18 MARÇ / MATARÓ-ESTADI OLÍMPIC.

Editor : Federació Marató de Barcelona.

Fabricant : Mibrosa. Barcelona.

Dimensió : 76 x 42 mm (forma irregular).

*Material : Zamac courat

MEDALLA variant Núm. 63 (r)

(1990)

Medalla trofeu: Tretzena marató de Catalunya; seguint la mateixa pauta anterior Núm. 62.

A/. : Mateixa pauta anterior.

R/. : Sense encunyar.

Dimensió : 155 x 130 mm (forma irregular).

*Material : Zamac courat

Nota : Fotografia reduïda

MEDALLA Núm. 64

(1991)

Medalla : Sèrie d'encunyacions de la Història del Ferrocarril.

A/. Símbol : La Mataró locomotora inaugural en marxa a dreta.

Llegenda : MATARÓ.

R/. Llegenda: EN / 28-10-1848 / SE INAUGURA / LA PRIMERA LÍNEA / DE FERROCARRIL / DE ESPAÑA. / BARCELONA / MATARÓ.

Editor : Institut Internacional Numismàtic. Barcelona.

Fabricant : Taber. Barcelona.

Diàmetre : 40 mm

*Material : Coure

* » Argent

* » Or

MEDALLA variant Núm. 65

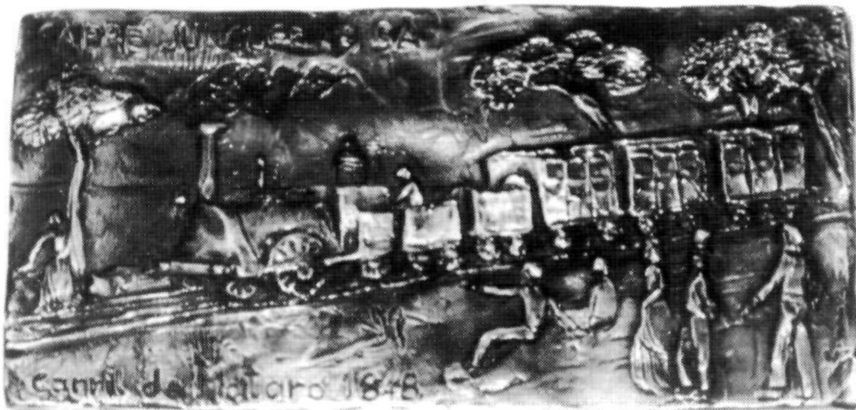
(1991)
Medalla : Sèrie d'encunyacions de la Història del Ferrocarril; seguint la mateixa pauta anterior Núm. 64.
Diàmetre : 32 mm
*Material : Coure
* » Argent
* » Or

MEDALLA variant Núm. 66

(1991)
Medalla : Sèrie d'encunyacions de la Història del Ferrocarril; seguint la mateixa pauta anterior Núm. 64.
Diàmetre : 26 mm
*Material : Coure
* » Argent
* » Or

PLAQUETA Núm. 67 (r)

(1991)
Plaqueta : Commemorativa de la inauguració del Tanatori dels Serveis Funeraris Cabré Junqueras. Mataró.
A/. Símbol : Relleu de l'època; Carril de Mataró en marxa a esquerre.
Llegenda : CABRÉ JUNQUERAS S.A. / CARRIL DE MATARÓ 1848.
Signatura : Gomis (Josep M. Gomis Poquet).
Editor : Cabré Junqueras S.A.
Fabricant : Exametall. Sant Adrià del Besòs.
Dimensió : 195 x 95 mm (forma rectangular).
*Material : Bronze fos
Nota : Fotografia reduïda.

ENSENYA Núm. 68

(1991)
Ensenya : Sèrie de la ciutat de Mataró.
A/. Símbol : Màquina inaugural la Mataró a dreta.
Llegenda : MATARÓ.
Editor : Mimensis. Mataró.
Fabricant : Exametall. Sant Adrià del Besòs.
Dimensió : 27 x 27 mm (forma irregular).
*Material : Zamac llautonejat
* » Zamac platejat

ENSENYA Núm. 69

1992
Ensenya : Commemorativa a la restauració de l'estació de França. Barcelona.
A/. Símbol : Logotip de l'estació.
Llegenda : 1929-1992 ESTACIÓ DE FRANÇA. / 23 D'ABRIL DE 1992 / BARCELONA.
Dimensió : 24 x 19 mm (forma rectangular).
*Material : Ferro llautonejat i cartolina plastificada.

ENSENYA Núm. 70

(1992)
Ensenya : L'estació de França. Barcelona.
A/. Símbol : Fotogràfic; la façana de l'estació.
Dimensió : 24 x 19 mm (forma rectangular).
*Material : Ferro llautonejat i plastificat.

ENSENYA Núm. 71

(1993)
Ensenya : Col·lecció de locomotores i trens.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró a esquerra.
Editor : Mabar. Barcelona.
Fabricant : Sedesma. Bilbao.
Dimensió : 28 x 14 mm (forma irregular).
*Material : Zamac daurat
Esmalt : Verdós amb tocs vermell i negre.

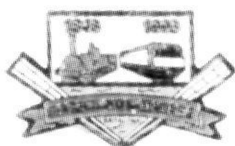
ENSENYA Núm. 72

(1993)
Ensenya : Commemorativa del 25 aniversari de la fundació de l'Institut Politècnic Miquel Biada.
A/. Símbol : Monograma I.P.M.B. (Institut Politècnic Miquel Biada).
Editor : Mateix Institut. Mataró.
Fabricant : M. Pujol. Barcelona.
Dimensió : 13 x 18 mm (forma rectangular).
*Material : Coure
* » Argent

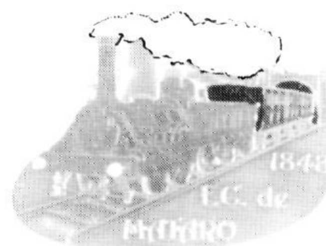
ENSENYA Núm. 73

(1993)
Ensenya : Representativa de l'Associació d'Amics del Ferrocarril. Barcelona.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró a esquerra.
Llegenda : ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL FERROCARRIL. / BARCELONA.
Editor : Mateixa associació. Barcelona.
Fabricada : A Perpinyà.
Diàmetre : 25 mm
*Material : Llautó daurat
Esmalt : Vermell i verd

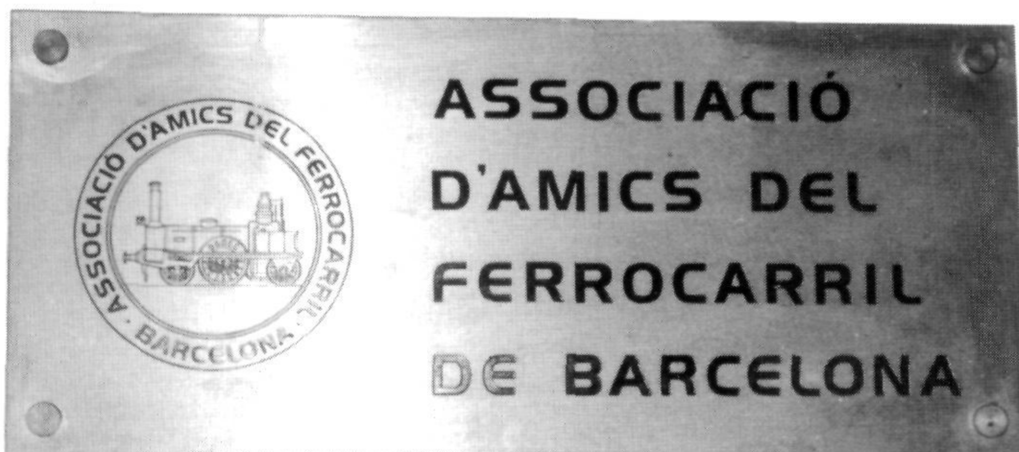
ENSENYA Núm. 74

1993
Ensenya : Representativa dels Amics del Ferrocarril. Badalona.
A/. Símbol : Dins un quadre a l'esquerra tren inaugural i a la dreta tren elèctric modern; a baix dues vies en punta i el mar al fons.
Llegenda : 1848-1993 / BARCELONA-MATARÓ. / BADALONA.
Editor : Amics del Ferrocarril.
Fabricant : Catchword. Barcelona.
Dimensió : 18 x 30 mm (forma irregular).
*Material : Llautó daurat
Esmalt : A tot color

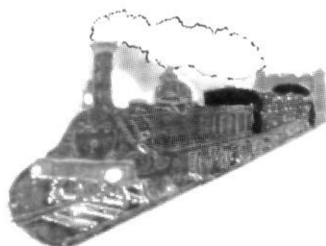
ENSENYA Núm. 75

(1993)
Ensenya : Simbolitzant el ferrocarril de Mataró.
A/. Símbol : Tren inaugural en marxa a esquerre, sortint del túnel de Montgat.
Llegenda : 1848 / F.C. DE / MATARÓ.
Editor : Joan Forné. Barcelona.
Fabricant : El mateix editor.
Dimensió : 43 x 33 mm (forma irregular).
*Material : Llautó esmaltat.
* » Llautó platejat i esmaltat
* » Llautó daurat i esmaltat
* » Argent
* » Argent esmaltat

PLACA Núm. 76 (r)

(1993)
Placa : *Estampació col·locada a l'estatge social de l'Associació d'Amics del Ferrocarril. Barcelona.*
A/. Símbol : Emblema de l'associació amb inscripció i locomotora la Mataró a esquerra.
Llegenda : ASSOCIACIÓ / D'AMICS DEL / FERROCARRIL / DE BARCELONA.
Editor : *Mateixa associació.*
Fabricant : Delta Gràfic. Barcelona.
Dimensió : 480 x 212 mm (forma rectangular).
*Material : Llautó.
Nota : Fotografia reduïda.

ENSENYA Núm. 77

(1993)
Ensenya : Simbolitzant el ferrocarril de Mataró.
A/. Símbol : Tren inaugural en marxa a esquerre, sortint del túnel de Montgat.
Editor : Joan Forné. Barcelona.
Fabricant : El mateix editor.
Dimensió : 42 x 32 mm (forma irregular).
*Material : Llautó esmaltat
* » Llautó platejat
* » Llautó platejat i esmaltat
* » Llautó daurat
* » Llautó daurat i esmaltat

ENSENYA Núm. 78

(1993)
Ensenya : Sèrie de Locomotores de vapor.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró a dreta.
Editor : Associació Cultural i Festeigs. Tarragona.
Fabricant : Insígnies Corts. Riudoms.
Dimensió : 18 x 33 mm (forma irregular).
*Material : Zamac daurat
Esmalt : Verd, vermell i negre

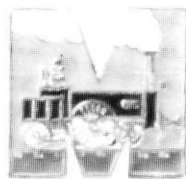
ENSENYA Núm. 79

(1994)
Ensenya : Recordança del segell d'en Miquel Biada i Bunyol.
A/. Símbol : Reproducció del segell de correus commemoratiu del 125 aniversari del Carril de Mataró.
Editor : Cercle Filatèlic i Numismàtic. Barcelona.
Fabricant : Maragui. Vilassar de Dalt.
Dimensió : 20 x 33 mm (forma rectangular).
*Material : Zamac platejat
Esmalt : A tot color

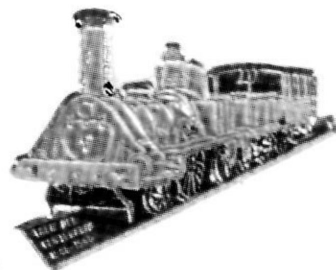
ENSENYA variant Núm. 80

(1994)
Ensenya : Recordança del segell d'en Miquel Biada i Bunyol; seguint la mateixa mostra anterior Núm. 79.
A/. Símbol : Reproducció del segell de correus commemoratiu del 125 aniversari del Carril de Mataró.
Editor : D. Marín. Vilassar de Dalt.
Fabricant : Maragui. Vilassar de Dalt.
Dimensió : 17 x 27 mm (forma rectangular).
*Material : Zamac platejat
Esmalt : A tot color

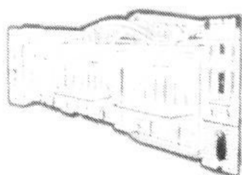
ENSENYA Núm. 81

(1994)
Ensenya : Sèrie de la ciutat de Mataró.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró en marxa a dreta.
Editor : Santos. Vilassar de Dalt.
Fabricant : El mateix editor.
Dimensió : 23 x 23 mm (l'àrea de l'ensenya forma de **M**).
*Material : Zamac daurat
Esmalt : A tot color

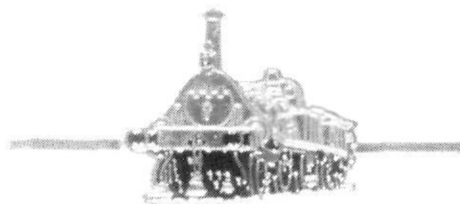
ENSENYA Núm. 82

(1995)
Ensenya : A la memòria en el Tren del Centenari.
A/. Símbol : Tren del Centenari a esquerre.
Llegenda : TREN DEL / CENTENARIO / 1848-1948
Editor : EUROFER. Barcelona.
Fabricant : Maragui. Vilassar de Dalt.
Dimensió : 45 x 35 mm (forma irregular).
*Material : Zamac platejat
Esmalt : Verd, negre i vermell

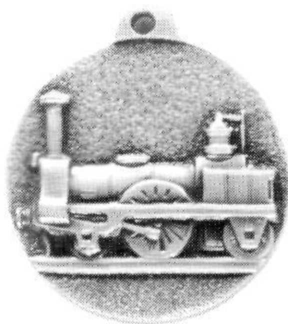
ENSENYA Núm. 83

(1995)
Ensenya : Estació de França de la ciutat de Barcelona.
A/. Símbol : Façana de l'estació de França.
Editor : Tallers de Sant Andreu de RENFE. Barcelona.
Fabricant : Trofeus Atenas. Barcelona.
Dimensió : 31 x 21 mm (forma irregular).
*Material : Zamac
Esmalt : Blanc

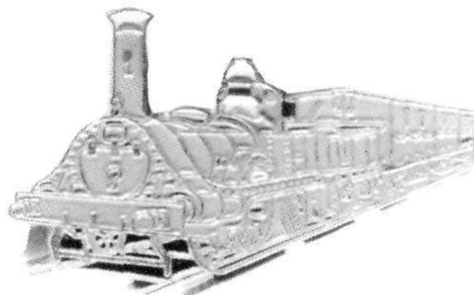
ENSENYA Núm. 84

(1995)
Ensenya d'agulla: Primera màquina de vapor que circulà a Espanya.
A/. Símbol : Primera locomotora a esquerra; de nom la Mataró.
Editor : Museo Nacional Ferroviario. Madrid.
Fabricant : Publichat. Madrid.
Dimensió : 27 x 60 mm (forma irregular).
*Material : Zamac i acer daurat
Esmalt : Verd i negre

MEDALLA Núm. 85

(1995)
Medalla comercial.
A/. Símbol : Locomotora la Mataró a esquerra.
R/. : Sense encunyar.
Editor : M. Pujol. Barcelona.
Fabricant : M. Pujol. Barcelona.
Dimensió : 37 x 42 mm (penjoll allagrimat).
*Material : Coure
* » Coure platejat
* » Argent

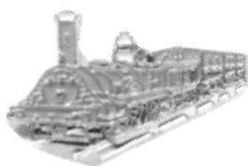
PLAQUETA Núm. 86

(1996)
Plaqueta imantada : El Tren del Centenari.
A/. Símbol : Tren a esquerre.
Editor : Museu del Ferrocarril. Vilanova i la Geltrú.
Fabricant : One Top. Madrid.
Dimensió : 60 x 39 mm (forma irregular).
*Material : Zamac platejat
Esmalt : Verdós amb tocs de groc, vermell i gris

PLAQUETA Núm. 87 (r)

1996
Plaqueta : Estampació col·locada als cotxes en el Tren del Centenari.
A/. *Símbol* : *Ornament.*
Llegenda : TREN DEL CENTENARIO / 1848-1948. / COCHE RESTAUDADO EN EL / T.C.R. DE RENFE. / VILANOVA I LA GELTRÚ - 1996.
Editor : Taller Central Reparació de RENFE. Vilanova i la Geltrú.
Fabricant : *Serplà. Sant Pere de Ribes.*
Dimensió : 260 x 135 mm (forma rectangular).
*Material : Llautó
Nota : Fotografia reduïda.

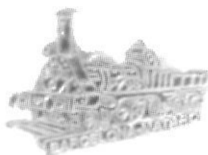
ENSENYA variant Núm. 88

(1996)
Ensenya : El Tren del Centenari; seguint la mateixa pauta anterior Núm. 86.
Dimensió : 31 x 20 mm (forma irregular).
*Material : Zamac platejat

ENSENYA variant Núm. 89

(1996)
Ensenya : Representativa de l'Associació d'Amics del Ferrocarril; seguint la mateixa pauta anterior Núm. 73.
Fabricant : J. Llesuy. Barcelona.
Diàmetre : 18 mm
*Material : Llautó daurat
Esmalt : Vermell i verd

ENSENYA Núm. 90

(1996)
Ensenya : Locomotora del primer ferrocarril de Barcelona a Mataró.
A/. *Símbol* : *Locomotora la Mataró a esquerre.*
Llegenda : BARCELONA-MATARÓ.
Fabricant : Santos. Vilassar de Dalt.
Dimensió : 26 x 20 mm (forma irregular).
*Material : Zamac platejat

ENSENYA Núm. 91

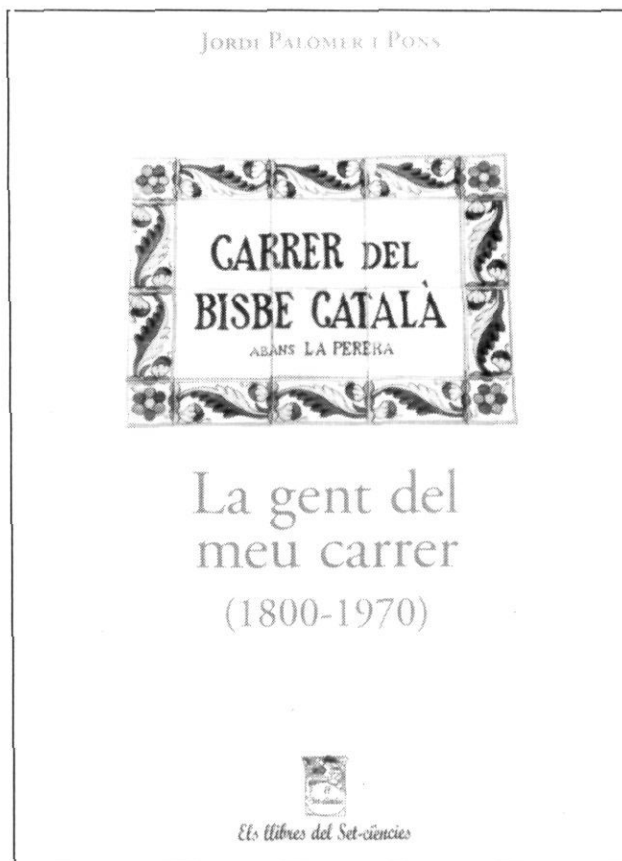
(1996)
Ensenya : L'estació de Poblenou, barri marítim de Barcelona.
A/. Símbol : L'estació de Poblenou.
Llegenda : E. F. POBLENOU.
Editor : *EUROFER. Barcelona.*
Fabricant : Maragui. Vilassar de Dalt.
Dimensió : 32 x 25 mm (forma irregular).
*Material : Zamac platejat
Esmalt : Gris, beige, blanc i negre

RECURSOS

NOTÍCIA DE PUBLICACIONS RECENTS

JORDI PALOMER I PONS

La gent del meu carrer. La Perera-Bisbe Català (1800-1970)
(Arenys de Mar 1998)

L'autor ha tingut la pensada d'historiar el seu propi carrer, conegut com a carrer de la Perera i des de 1900, per acord municipal, anomenat del bisbe Català, que precisament hi va tenir la residència. Aquest carrer no és el principal d'Arenys de Mar, com ell mateix admet, però sí que n'és un dels més destacables. Així, al llarg d'un centenar de pàgines, Palomer va desgranant casa per casa quins foren els veïns i les famílies que hi van viure, algunes al llarg de generacions, altres només temporalment, i sempre acompanyant llur descripció amb dades fefaents, extretes de documentació directa i de la memòria col·lectiva.

No es tracta pas d'un treball estrictament estadístic sinó que l'autor explica, a vegades, amb molt detall, les activitats, el tarannà dels seus conveïns. Enumera els vells oficis i professions, que han passat pel carrer, alguns avui desapareguts (blanquers, boters, calafats, carboners, clavetaires, corders, mestres d'aixa, pilots, pastors, semolers, tapers, i bastants d'altres). S'esplaia a comentar les incidències de què foren protagonistes tots aquests arenyencs, revela llurs arrels si procedien de fora, i el tomb que donaren per la vida. D'aquesta manera coneixem la trajectòria i els fets de moltes famílies arenyenques.

També explica el protagonisme del carrer en relació a les tradicions i les festes de la vila, les processons de Setmana Santa i Corpus, com s'hi abocaven els veïns, muntant altarets al seu pas, i com s'alegraven durant les enramades. L'autor evoca també activitats tan tradicionals de l'antigor com el tràfic del vi el setembre als cellers existents a moltes cases, el pas del nunci que portava alguna informació o avís que podia ser d'interès, l'anar i venir de cafeters venent cafè a domicili, o els venedors de peix, de peix fresc naturalment.

Cal dir igualment que al carrer de la Perera hi feren residència alguns arenyencs de pro o ben destacats. Ens referim a Josep M. Arnau i Pascual, autor dramàtic, «espill de ciutadans y exemple d'hòmens», segons ho recorda una placa commemorativa al lloc on visqué, i a Jaume Català i Albosa, bisbe de Barcelona, la casa del qual es reconeixia popularment com a Palau del Bisbe. També Paula Montal i Fornés, cofundadora de les germanes escolàpies, que arribà a ser beatificada, l'any 1993, per Joan Pau II.

I dels temps més recents són destacables uns altres moradors al mateix carrer, com Salvador Espriu i Castelló, el conegut poeta líric i escriptor i Fèlix Cucurull i Tey, escriptor, historiador i polític. I sense voler ferir la modèstia de l'autor, haurem de reconèixer que Jordi Palomer també pot ocupar un lloc destacat entre els seus conveïns, tant per la seva trajectòria professional i docent, com pels seus treballs publicats, i per l'excel·lent model que representa *La gent del meu carrer* per aplicar al coneixement d'altres carrers de la seva vila.

J. Ll.

— DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA —

El tren, sortint del cós, passant pel carrer de Sant Felicià, avui avinguda del Maresme (1916?).
Fotografia col·lecció Francesc de P. Enrich i Regàs. MASMM, Arxiu d'imatges.

El tren al carrer de Sant Felicià, avui avinguda del Maresme (març 1916). Fotografia Pineda. MASMM, Arxiu d'imatges.

El tren al carrer de Sant Felicià, avui avinguda del Maresme (1916?). Fotografia Ramon Ribas. MASMM, Arxiu d'imatges.

L'enderrocament de l'estació vella (1957). Fotografia col·lecció Francesc de P. Enrich i Regàs. MASMM, Arxiu d'imatges.

Museu Arxiu de Santa Maria
Mataró

amb la col.laboració del
Servei d'Arxius del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya